

Allmutterburg. Sídlo pražského německého spolku Schlaraffia ve Štěpánské ulici v době vrcholících národnostních nepokojů na přelomu 19. a 20. století

Renáta Kalašová

Abstract: The Allmutterburg headquarters of Prague's German Schlaraffia society in Štěpánská Street at the height of the national unrest at the turn of the 20th century

In 1897, Prague's German Schlaraffia society commissioned the building of its own resplendent headquarters at 623/II Štěpánská Street, according to plans by the architect František Buldra. It was an ordinary tenement building which concealed a richly decorated knight's hall in its courtyard wing, decorated by prominent artists from among the ranks of Prague's Schlaraffia society. Immediately after the building's completion in December 1897, the society's headquarters witnessed the nationalist riots in Prague, during which the building and part of its interior were vandalised by an angry Czech mob. This event had an unfortunate effect on the further development of the society and significantly influenced its internal setup. The article examines not only the exterior and interior appearance of the now defunct Schlaraffia headquarters, but also, using the example of the annual celebrations that were held, describes the complicated situation that a German-language society found itself in at the height of the national unrest (1897) on the eve of the First World War. With its non-confrontational attitude, "All-mother Prague" was able to weather this difficult period and thus live up to the basic Schlaraffian principles built on three pillars: art, humour and friendship.

Keywords: Schlaraffia – society – Germans – Jews – Allmutterburg – All-mother Prague castle – December riots

V roce 1859 vznikla v Praze v okruhu německy hovořících divadelních umělců a jejich přátel pánská recesistická společnost Schlaraffia¹, která si vytkla za cíl podporovat umění, humor a přátelství. Svůj výraz našla v parodizované nápodobě středověkého rytířství, recesistické zábavě a tvůrčí umělecké činnosti. Díky svému přátelskému a nekonfliktnímu zaměření se brzy začala šířit do dalších měst monarchie, do německy mluvících zemí, a nakonec i do zámoří. Jednací řečí spolku byla výlučně němčina, ale členem se alespoň v počátcích mohl stát jakýkoliv bezúhonný muž ovládající německý jazyk, kterého doporučil některý ze stávajících rytířů a který splnil předepsaný rituál. Sociální výlučnost spolku (ženy nebyly přijímány, mohly se pouze jako doprovod muže účastnit některých slavností) byla ještě více podpořena rozhodnutím třetího schlaraffského koncilu v Mnichově, který stanovil novou podmínku přijímání členů, a tou bylo respektované společenské postavení (*Das Ceremonielle Allschlaraffia's 1888*, 12). Schlaraffia se postupně stávala elitářskou společností, jejíž členové se rekrutovali nejen z řad umělců, ale i z kruhů podnikatelských, finančních či z prostředí univerzitní inteligence apod. (tab. 1). Nemalou část členské základny tvořili pražští německojazyční Židé. Nejstarší schlaraffské říši Praze příslušelo označení Allmutter Praga (pražská Všemáti), odtud se odvíjelo její výjimečné postavení.

Během své osmdesátileté existence na území dnešního hlavního města měnila Schlaraffia několikrát místo svého působení (tab. 2). Její členové se po způsobu stolních společností nejprve scházeli v různých pražských hostincích, které nazývali hrady, a oddávali se v nich umělecké zábavě a své oblíbené hře na rytíře, až nakonec zakotvili ve Štěpánské ulici čp. 623/II na Novém Městě. Zde si v roce 1897 postavili svou vlastní spolkovou budovu (Allmutterburg – hrad Všemáti, obr. 1–2). Dnes bychom původní dům, který podle stanoviska Národního památkového ústavu „patřil včetně mobiliáře nepochybně mezi nejhodnotnější pražské spolkové prostory“ (NPÚ, *ing. arch. Tins*), hledali na mapě Prahy marně. O zbourání dvorního křídla se spolkovým sálem bylo rozhodnuto v roce 1976 se zdůvodněním celkové zchátralosti objektu a „údajně nežádoucího německého nacionalismu spolku“ (tamtéž). Celá budova pak vzala za své při přestavbě hotelu Alcron v devadesátých letech 20. století, když byla stavebně začleněna do nově rekonstruovaného hotelu. Existenci spolku tak v místech bývalého schlaraffského hradu připomíná pouze pamětní deska a symbolický relikt původních historických vstupních dveří, jež byly po ukončení kompletní rekonstrukce hotelu (1998) osazeny do jeho fasády coby upomínka na kdysi samozřejmou přítomnost tohoto německojazyčného spolku v Praze.²

1 Název Schlaraffia je znám zejména z německých pohádek o zemi věčné blaženosti a bezpracného blahobytu. Ve starší formě se slovo Slûraffe skládá ze středohornoněmeckého Slûr (zahálčivost) a Affe (opice) a označuje posměšný výraz pro zahaleče, lenocha, pobudu; srov. *Ottův slovník naučný*, 24, 662; *Was ist Schlaraffia*®?

2 Ředitel pražského památkového ústavu Ivan Bařka v roce 1990 přislíbil zástupcům německé Schlaraffie zachovat během rekonstrukce objektu vstupní dveře a po skončení přestavby hotelu Alcron je začlenit do nově vzniklé fasády (NPÚ, *Dopis ing. Ivana Bařky Helmutu Fliegelovi*).

Schlaraffen hört!

Jedem Hasen unseres Reiches, der jemals Gelegenheit gehabt hat, in auswärtigen Reichern einzureiten, wird sich das Beständniß aufgedrängt haben, daß das Allmutterreich Praga bezüglich der Pflege des dritten Grundprinzipes unseres herrlichen Schlaraffentumes: der Freundschaft, im Vergleiche zu einer leider sehr beträchtlichen Anzahl seiner Tochter- und Enkelreiche wesentlich zurücksteht, während es auch in dieser Beziehung deren helleuchtendes Vorbild zu sein berufen und verpflichtet ist.

Diese leider ebenio unbestreitbare als unerfreuliche Tatsache ist dem Amfande zuzuschreiben, daß die Mehrzahl der Hasen unseres Reiches ihren Verpflichtungen gegen die Satzungen und das Reich durch den Besuch einiger Hoppungen im Laufe der Winterung gerecht geworden zu sein vermeint und jene Gelegenheiten gänzlich unbenützt läßt, die ihr zu zwanglosem, geselligen Verkehr und zu freundschaftlicher Annäherung an ihre schlaraffischen Brüder durch die Regelabende und den Frühboppen geboten sind.

Diese beiden Institutionen sind zu dem Zwecke ins Leben gerufen worden, um einen festeren freundschaftlichen Verband zwischen den Hasen des Reiches herbeizuführen, zu dessen Entwicklung die Hoppungen, infolge der durch das Ceremonial bedingten Beschränkung des ungehinderten persönlichen Verkehrs, nur wenig Gelegenheit bieten.

Wenn sich demnach bei Hasen, die sich nicht dazu entschließen können, die beiden vorerwähnten Institutionen zu frequentieren, im Verlaufe der Zeit das unbebagliche Gefühl des Isolirtseins einstellt, durch welches

↑

Obr. 1. Allmutterburg v roce 1904, GStA, I.HA Rep. 227, Nr. 30

→

Obr. 2. Budova bývalého schlaraffského hradu ve Štěpánské ulici, výřez z pohlednice, 70. léta 20. století, MMP H 154.761-001

Historie domu ve Štěpánské ulici si zaslouží naši pozornost ani ne tak z důvodu architektonické výjimečnosti stavby, byť výzdoba vnitřních prostor vykazovala velmi dobrou úroveň, ale hlavně z hlediska výjimečného postavení a působení pražské Schlaraffie v rámci celosvětového všeschlaraffského hnutí. Předkládaný článek tematicky navazuje na studie uveřejněné ve sbornících Muzea hlavního města Prahy *Historica Pragensia* 9 (Kalašová 2022) a *Historica Pragensia* 10 (Kalašová 2023) a svou hlavní vahou se bude zabývat rekonstrukcí podoby pražského schlaraffského sídla s přihlédnutím k výjimečnému postavení pražské Všemáti v rámci spolkové hierarchie a s ní spjaté funkce centra. Hlavní důraz bude kladen na období výstavby (1897), kdy v Praze vrcholí národnostní spory mezi Čechy a Němci v prosincových nepokojích a nad Prahou je vyhlášeno stanné právo. Jakým způsobem se důsledně apolitický spolek schlaraffů snažil vypořádat s těmito vnějšími okolnostmi profánního světa, které na něj doléhaly, bude rovněž předmětem tohoto příspěvku.

Při rekonstrukci podoby a funkce spolkového sídla pražské Schlaraffie se můžeme opřít o rozmanitou, i když nepříliš rozsáhlou pramennou základnu. V Muzeu hlavního města Prahy se kromě různých trojrozměrných sbírkových předmětů, které se váží k existenci pražského spolku Schlaraffie, nachází ojedinělá fotodokumentace, resp. soubor skleněných negativů (obr. 3–7), který je dokladem kvalitní řemeslné úrovně výzdoby spolkového sálu ve stavu z roku 1945. Po skončení druhé světové války byl dům konfiskován a převeden pod národní správu, která jej svěřila do užívání Svazu osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech nacismu a později okresnímu sekretariátu KSČ pro Prahu II – Nové Město, který zde pořádal různé schůze a zábavy. To ostatně dokládá i výše zmíněný soubor negativů, zachycující rovněž poškození interiérů střelbou, k němuž došlo ve dnech květnového povstání 1945. Poškození vnitřních prostor i exteriéru budovy nepochybně souviselo s tím, že v domě po oficiálním zákazu spolku sídlil nacistický oddíl SA Standarte 52 Prag (*Archiv stavebního úřadu pro Prahu* 1, čp. 623/II).

Dalším přínosným pramenem jsou archivní dokumenty, nacházející se v archivu Národního památkového ústavu v Praze (dříve Pražský ústav státní památkové péče a ochrany přírody). Zde uložená projektová dokumentace domu ve Štěpánské ulici čp. 623 se týká jednak rekonstrukce Plzeňské restaurace v přízemí objektu (vypracována v lednu 1971), a dále také plánované demolice a stavebních úprav vnitřního bloku (vypracována v červnu 1976). V této době byl již dům součástí sousedního hotelu Alcron a hlavním investorem stavebních úprav při tehdy plánované rekonstrukci byl podnik Interhotel Praha. Podobu proměny vnitřní části objektu, kde se nacházel v minulosti spolkový sál Schlaraffie, dokládá rovněž příslušná fotodokumentace zchátralého stavu interiéru i exteriéru z roku 1968, jakož i stavebně-historické hodnocení stavby z roku 1975 a 1997, zpracované před plánovanou demolicí objektu.

Pro poznání stavebních změn, úprav i konečné demolice domu představují základní pramenný materiál dokumenty uložené v Archivu stavebního úřadu Prahy 1. Zde

↑ ↑

Obr. 3. Spolková místnost – schlaraffský sál hradu pražské Všemáti – Allmutterburgu, negativ, před 1914, MMP HNX 001.277

↑

Obr. 4. Pohled od vchodu do bývalého sálu německého spolku Schlaraffia v domě čp. 623-II ve Štěpánské ulici v době, kdy prostory využíval okresní sekretariát KSČ pro Prahu II – Nové Město, foto Pěšina, koncem 1945, MMP HNN 024.631

↑

Obr. 6. Detail stropu nad pódium v bývalém sále německého spolku Schlaraffia v domě čp. 623-II ve Štěpánské ulici. Štuková výzdoba v podobě ženských postav (evidentně poškozená střelbou) a znak pražské Schlaraffie (Allmutter Praga), foto Pěšina, koncem 1945, MMP HNN 024. 633

→

Obr. 5. Detail nástěnné malby v bývalém sále německého spolku Schlaraffia v domě čp. 623-II ve Štěpánské ulici. Vyobrazení jsou zakladatelé spolku, tzv. urschlaraffové Graf Plato der griechische Bummler (spisovatel a historik Eduard Schmidt-Weissenfels) a Wendelin Graf Höllenstein der Tausendguldenkraut (herec Conrad Hallenstein), foto Pešina, koncem r. 1945, MMP HNN 024. 632

Obr. 7. Detail osobních rytířských erbů v bývalém sále německého spolku Schlaraffia v domě čp. 623-II ve Štěpánské ulici, foto Pešina, koncem r. 1945, MMP HNN 024. 634

se nacházejí původní Buldrovy architektonické plány i úřední korespondence mezi spolkem a magistrátem stran probíhající výstavby domu v letech 1896–1897 a další dokumentace pokrývající období od výstavby objektu čp. 623/II do schválení jeho definitivní demolice v roce 1990.

Neopomenutelným archivním pramenem je tištěná produkce schlaraffské provenience: noviny *Der Schlaraffia Zeyttungen*, vycházející od roku 1874 střídavě v Lipsku a v Praze,³ dále schlaraffské kroniky a každoročně schlaraffy vydávané soupisy členů, tzv. Stammrolle. V neposlední řadě je třeba jmenovat obsáhlou archivní dokumentaci spolku, která je uložena v berlínském státním archivu pruského kulturního dědictví (Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz, GStA). Depozit fondu Schlaraffia ukrývá bohatý archivní materiál, týkající se jak činnosti pražské Všemáti (Allmutter Praga), tak především jednotlivých říší na území Rakouska a Německa. V materiálové sbírce k dějinám Schlaraffie lze dohledat dokumenty, které popisují okolnosti poškození nově postaveného hradu ve Štěpánské ulici, a také s tím související obrazový materiál. V této souvislosti je rovněž nutné zkoumat dokumenty uložené v Národním archivu ve fondu prezidia místodržitelství (útoky směřující na sídlo Schlaraffie jsou popsány v kartonu 2556), jakož i dobový tisk.

Zajímavým dokladem, který zachycuje podobu schlaraffských ceremoniálů (např. pasování na rytíře, smuteční obřad za zemřelé atp.) a ukázkový průběh slavnostního zasedání tzv. Sippungen na hradě pražské Všemáti, je tzv. Praga-Film z tvůrčí dílny schlaraffských rytířů Sketsche⁴ a Tumulta⁵ z roku 1935 (*Praga-Film 1935*).

3 Spolkové noviny *Der Schlaraffia Zeyttungen* vycházely v Praze s určitými přestávkami v letech 1906–1938.

4 Vrchní schlaraff pro vnitřní záležitosti spolku Rt. Sketsch der Betonkünstler, občanským jménem Josef Freund, inženýr (srov. *Allschlaraffische Stammrolle* [1936/37], 1).

5 Rt. Tumult in allen Ecken, producent ateliérů AB Barrandov Josef Stein (1876–1937; srov. *Allschlaraffische Stammrolle* [1936/37], 8.)

Projekt a výstavba hradu

V prosinci roku 1895 došlo k významné události v rámci schlaraffského hnutí: svaz všech schlaraffských říší Allschlaraffia byl oficiálně uznán jako mezinárodní organizace s vlastními stanovami a sídlem v Praze (*NATURALIST* [1914], 90; *Satzungen der Schlaraffia* § 5, Nr. 68).⁶ Allschlaraffia tak získala vlastní právní subjektivitu s mezinárodní působností. V revidovaných schlaraffských stanovách bylo následně stvrzeno, že záležitosti celosvětového svazu spadají do gesce pražské Všemáti, která prostřednictvím své rady spolek řídí, dohlíží na dodržování jeho tradic a naplňování účelu spolku, jímž nadále zůstávala „péče o umění a humor, jakož i další šíření výtvorů krásného umění a krásné literatury“ (*Satzungen des Verbandes „Allschlaraffia“* 5. 12. 1895, Nr. 48). Předsedou svazu Allschlaraffie byl jmenován vrchní pražský schlaraff Barbarossa der Schöne, vlastním jménem Heinrich Roedl⁷, majitel továrny a obchodník (*DRASAL* 1898, 90, viz obr. 8.).

Tato událost pravděpodobně podnítila pražské schlaraffy opatřit si vlastní reprezentativní sídlo, ve schlaraffské terminologii „hrad“⁸, který by odpovídal důstojnému postavení mateřské říše v čele schlaraffského hnutí. Rozhodli se opustit dosavadní skromnou spolkovou místnost v zahradě Německého domu (dnes Slovanský dům) Na Příkopě, kterou měli od roku 1876 pronajatou od Německého kasina, a postavit si vlastní samostatnou budovu coby platformu pro neformální setkávání i pravidelné jour-fixy, slavnosti a ceremonie spojené s tradicí spolku (*Zur 2500. Sippung der Allmutter*, *DSZ* 1928, 1030). Stěhování uspíšila i plánovaná rekonstrukce kasina, jež měla být zahájena během roku 1897 (*Schlaraffen hört!*, *DSZ* 1896, 13). Je nasnadě, že pro apoliticky zaměřený německý spolek se tak naskytla vhodná příležitost opustit v době vzrůstajících nacionálních nepokojů Německý dům, symbol pražského němectví, a tím se zdánlivě odstříhnout od ohniska aktuálních politických šarvátek. Vývoj dalších událostí ale ukázal, že ani výstavba nového sídla pražské schlaraffy před okolnostmi profánního světa neuchránila.

6 Praga byla zvolena jako předsedající kanton (Vorort) Allschlaraffie.

7 Heinrich Roedl byl majitelem stejnojmenné firmy, která se zabývala stavebním zámečnictvím a výrobou kaučukových razítek, zároveň provozoval chemickou továrnu na laky knihařské, inkousty a knihtiskařskou čerň v Balbínově ulici 2 a 6. Byl mužem mnoha funkcí, působil ve funkci viceprezidenta firmy Breitfeld-Daněk and Co., dále ve správní radě banky Union, byl členem představenstva České spořitelny, zástupcem předsedy německého kasina atd. (srov. *Lešer* 1891; *Der Schlaraffia Zeyttungen* 13. 10. 1903, 2370).

8 Hrady měly své specifické názvy. V pražské říši se zpočátku razilo pojmenování *Teutoburg*, a teprve později po výstavbě spolkového sídla ve Štěpánské se název ustálil na označení *Allmutterburg*, tedy hrad Všemáti.

Obr. 8. Pražský vrchní schlaraff pro vnější záležitosti Barbarossa der Schöne, občanským jménem Heinrich Roedl, obchodník a továrník. Pod jeho vedením byl postaven hrad pražské Všemáti ve Štěpánské ulici čp. 623/II. *Chronica Allschlaraffiae*, II. Teil 1597 – a. U. 50 [1909]

S konkrétním nápadem vystavět vlastní hrad přišel zasloužilý člen spolku, ověnčený mnoha tituly a řády, rytíř Barnabas der Steinreiche⁹ (obr. 9), působící v pražské Všemáti ve funkci spolkového kancléře. Na zasedání spolku dne 25. ledna 1896 navrhl zakoupit menší pozemek s domem ve Štěpánské ulici 623/II s úmyslem nechat starý objekt na této parcele odstranit a na uvolněném místě vystavět zcela nový dům (*DRASAL 1898*, 94). Pozemek obdélníkového tvaru včetně zahrady se rozkládal na ploše o velikosti 619,34 m², jehož kratší strana tvořila hranici s ulicí Štěpánskou v šířce zhruba deseti metrů a za ní se rozprostíral úzký pruh pozemku sahající hlouběji do vnitrobloku (*Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1*, čj. 97 205). Návrh byl přítomnými nadšeně přijat a všech padesát devět členů zvolilo ze svého středu patnáctičlennou komisi, pověřenou úkolem dohlížet na plánovaný stavební projekt. Shromáždění zároveň založilo fond pro výstavbu hradu (*Burgbaufond*) a vyhlásilo mezi svými členy finanční sbírku (*DRASAL 1898*, 94). Během velmi krátké doby se podařilo nashromáždit dostatek peněžních prostředků. Nejvyšší částkou (20 000 zl.)

9 Rytíř Barnabas, občanským jménem Anton Weiße byl označován za „železného kancléře“ pražské Schlaraffie. V jejích řadách působil od roku 1867 až do své smrti 10. 6. 1910, tedy plných čtyřicet tři let. Od 60. let 19. století vlastnil pražskou továrnu na mlýnské kameny v holešovických Zátorách. Odtud pochází i predikát schlaraffského jména „der Steinreiche“. V roce 1890 přepsal bezdětný Weiße podnik na svého nástupce Josefa Krále a nadále se plně věnoval Schlaraffii (srov. *Allschlaraffische Stammrolle 1989*, XIII; *Lešer 1891*, 282; *Reklama Továrna na mlýnské kameny*, *Národní listy* 1863, 6; *Změny ve firmách*, *Národní listy*, 1890, 3; *Fořt (ed.) 1891*, 140).

na vybudování nového hradu přispěl vrchní schlaraff pro vnitřní záležitosti Violus vom Felde, (vlastním jménem Max Feilchenfeld, ředitel České eskomptní banky). Feilchenfeld také vypracoval finanční plán stavby a svým velkorysým přístupem podnítil ostatní movité členy spolku k připsání dalších finančních částek ve prospěch stavebního fondu (*Zur 2500. Sippung der Allmutter*, DSZ 1928, 1030). A tak mohl být již koncem měsíce dubna 1896 zakoupen¹⁰ pozemek na Novém Městě s domem zvaným U Kolářů¹¹.

Plány na výstavbu nového objektu vypracoval architekt a stavitel František Buldra (*Změny držebností*, Národní listy, 1896, 4), známý realizacemi neorenesančních, neogotických a později i secesních staveb na území Prahy (obr. 10–12). Jeho projekt nové spolkové budovy Schlaraffie s neorenesanční fasádou byl schválen městskou radou 30. června 1896 a stavební povolení vydáno o několik dnů později 11. července 1896 (*Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1*, č.j. 71751). Po vyřízení zákonných formalit a povolení se mohlo 30. srpna 1896 (*Demolierung*, Politik, 30. 8. 1896, 6). začít s bouráním původního domu, který podle vyjádření magistrátní stavební komise patřil „k nejstarším domům v Praze“ (*Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1*, č.j. 97 205), jehož historie sahala do období vlády Václava IV. (*Ruth–Körber 1904*, 1036). Měl podobu jednopatrové čelní budovy s vnitřním malým, rovněž jednopatrovým, dvorním traktem, zahradou a altánem. Nacházely se v něm nejen prostory určené k bydlení, ale i různé obchody a dílny (*Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1*, č.j. 97 205).

Podle plánů vypracovaných architektem Buldrou měla novostavba zachovávat původní gotickou parcelaci, ale být hmotově výraznější. Projekt předpokládal výstavbu třípatrového činžovního domu s restaurací a dvoupodlažním zadním traktem, který prostorově výrazně překročil zastavěnost vnitřního pozemku a prakticky téměř celé zahrady. Sklepní místnosti v přední části domu tvořily dvě podlaží a je velmi pravděpodobné, že se v nich nacházela rezidua středověké zástavby. Neorenesanční průčelí činžovního domu situované směrem do Štěpánské ulice se horizontálně dělilo do čtyř podlaží. V přízemí se po dokončení výstavby nacházela restaurace hostinského Töpfera (Bohemia 29. 11. 1897, 10) se dvěma velkými půlkruhovými okny, nad nimiž se v dekorační liště dle architektonického návrhu mělo vyjímat schlaraffské heslo *In arte voluptas* (V umění je rozkoš).¹² Vlevo byly osazeny vchodové kovové tepané domovní dveře, v horní části

10 Výše finanční částky, kterou spolek do koupě nemovitosti investoval, se v dostupných pramenech rozchází v řádu tisíců zlatých, uvádí se cena 24 000zl. a 27 000 zl. Je možné, že vyšší částka v sobě již zahrnuje náklady na vypracování architektonického návrhu. (Srov. *Změny držebností*, Národní listy, 1896, 4; DRASAL 1898, 94.)

11 Existence domu je zmiňována již v roce 1381 (srov. *Ruth–Körber 1904*, 1036).

12 Zda k umístění nápisu na čelní straně budovy nakonec došlo, nelze s určitostí tvrdit. Faktem ale zůstává, že magistrátní úředníci při kolaudaci stavby až úzkostlivě dbali na dodržení původních plánů, nelíbila se jim totiž odchylka ve znění vývěsky nad restaurací na uliční fasádě, kde místo původně zamýšleného hesla nakonec schlaraffové umístili štít s nápisem Burgschenke (hradní šenk). Z nařízení magistrátu byli nuceni tento štít odstranit s odůvodněním, že nápis neodpovídá původní dokumentaci. *Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1*, č.j. 114002.

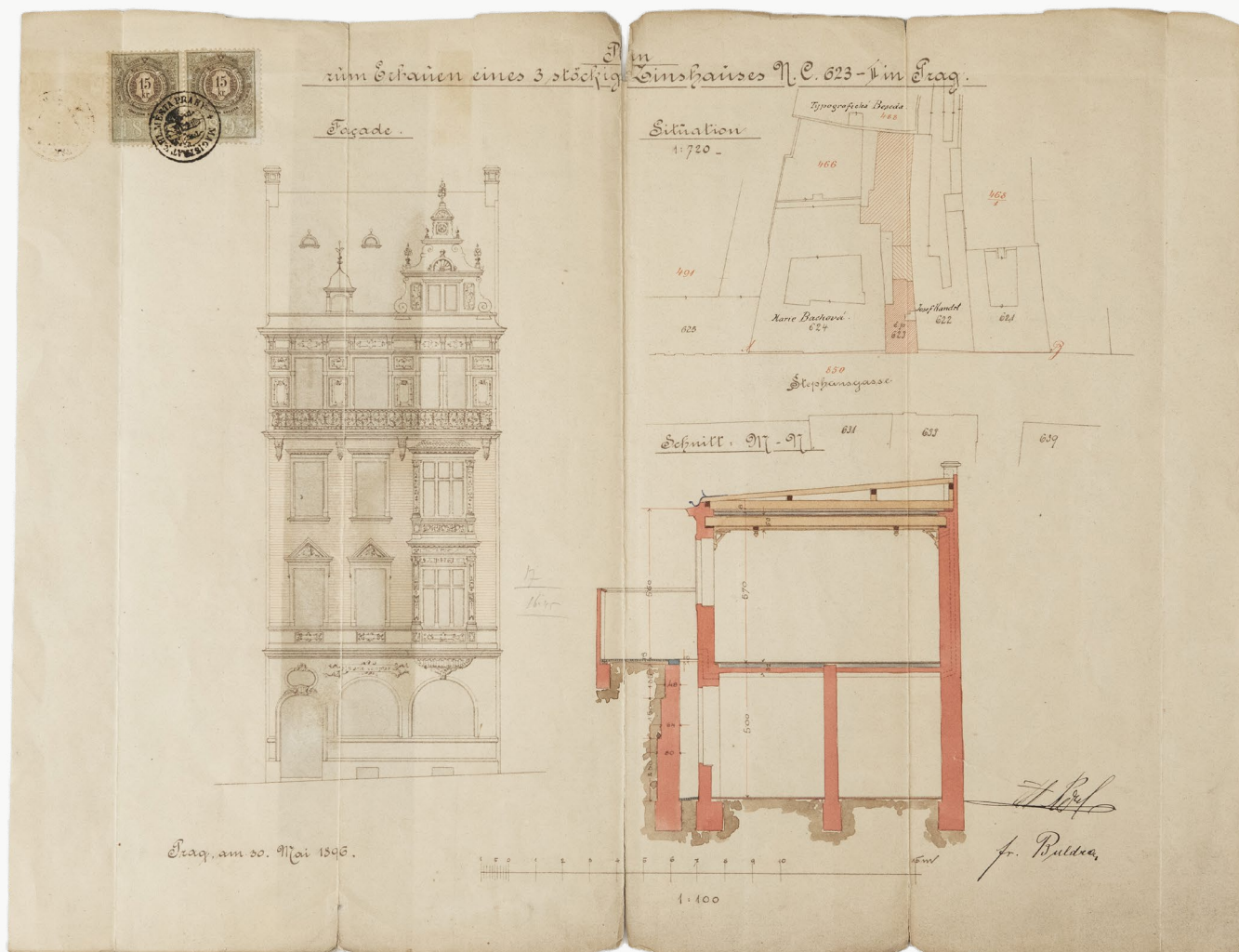

Obr. 9. Barnabas der Steinreche, (vlastním jménem Anton Weiße, majitel továrny na mlýnské kameny), kancléř spolku Schlaraffia. *Chronica Allschlaraffiae*, II. Teil 1597 – a. U. 50 [1909]

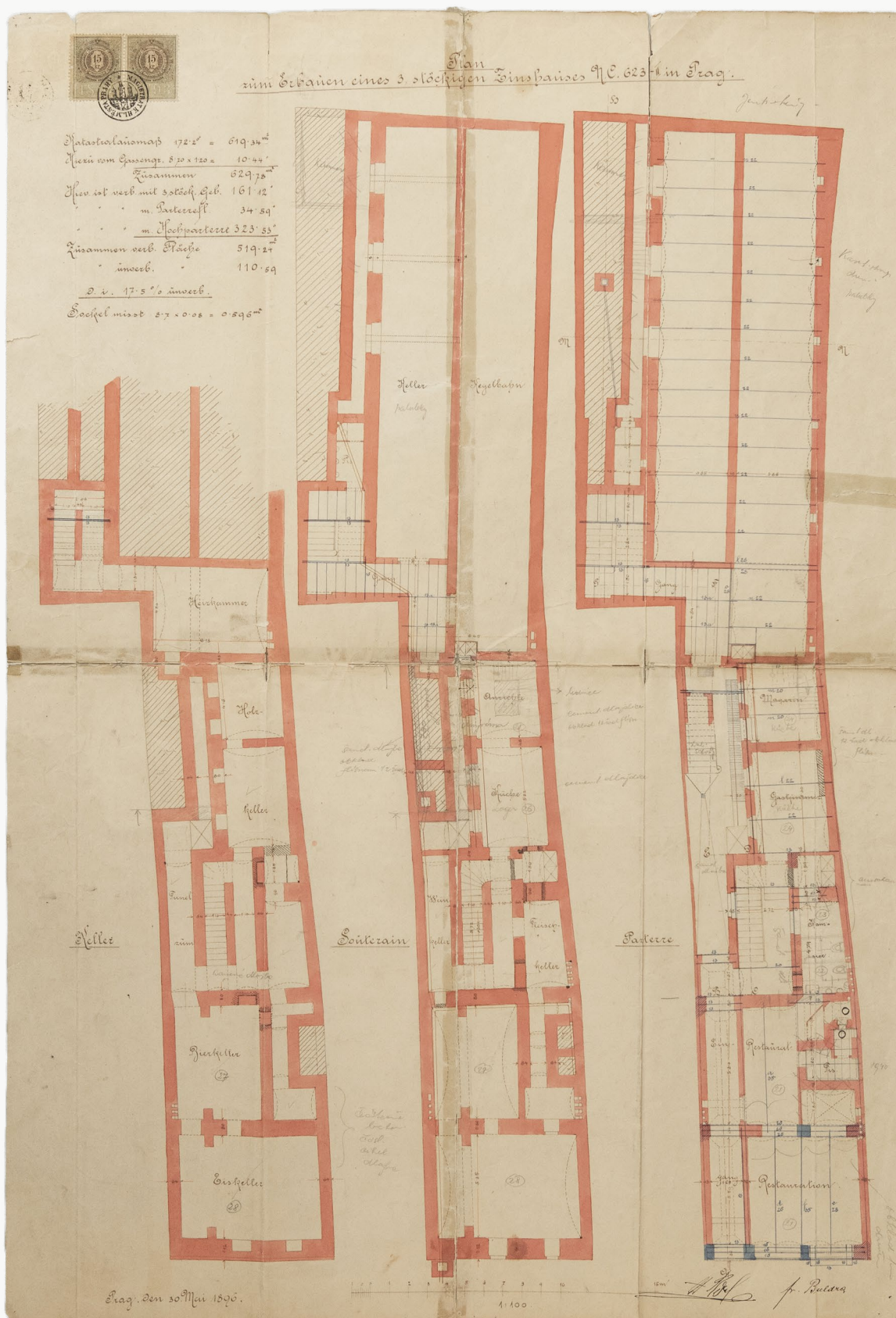
zdobené reliéfem sovy, erbovním schlaraffským zvířetem. Ve třetím, nejvyšším patře byl pak umístěn balkon s bohatě zdobeným kovovým zábradlím a střešní mansarda s vížkou. Fasáda byla prolomena souvislými pásy oken, v prvním a druhém patře přerušeny dvěma do prostoru ulice vystupujícími arkýři. V každém patře byl situován prostorný třípokojevý byt s moderním sociálním zařízením¹³ a kuchyní.

Buldrou navržená jednopatrová dvorní zástavba na místě někdejší zahrady plně využívala plochu vnitřního bloku s ohledem na možné procento zástavby a skrývala v sobě dva pro spolkový život důležité prostory – sál a kuželník (*NPÚ, Stručné stavebně historické hodnocení dvorního traktu, stav. E. Stach*). Třípatrový činžovní dům spojovalo se zadním traktem přízemní dvorní křídlo, zakončené novogotickým cimbuřím, podél této spony vedlo schodiště do předsálí (Vorbürg) hlavního sálu schlaraffského hradu, který se nacházel v úrovni prvního patra zadního traktu novostavby a byl zakrytý dřevěným stropem s jednoduchou pultovou střechou. Předsálí sloužilo coby šatna pro převlékání schlaraffů a za ním se nacházela nejdůležitější místnost celé budovy – spolkový rytířský sál (Sippungssaal), zařízený po způsobu středověkého hradu, na jehož celkové podobě si dala pražská Všemáti obzvlášť záležet (*Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1, čj. 97 205*).

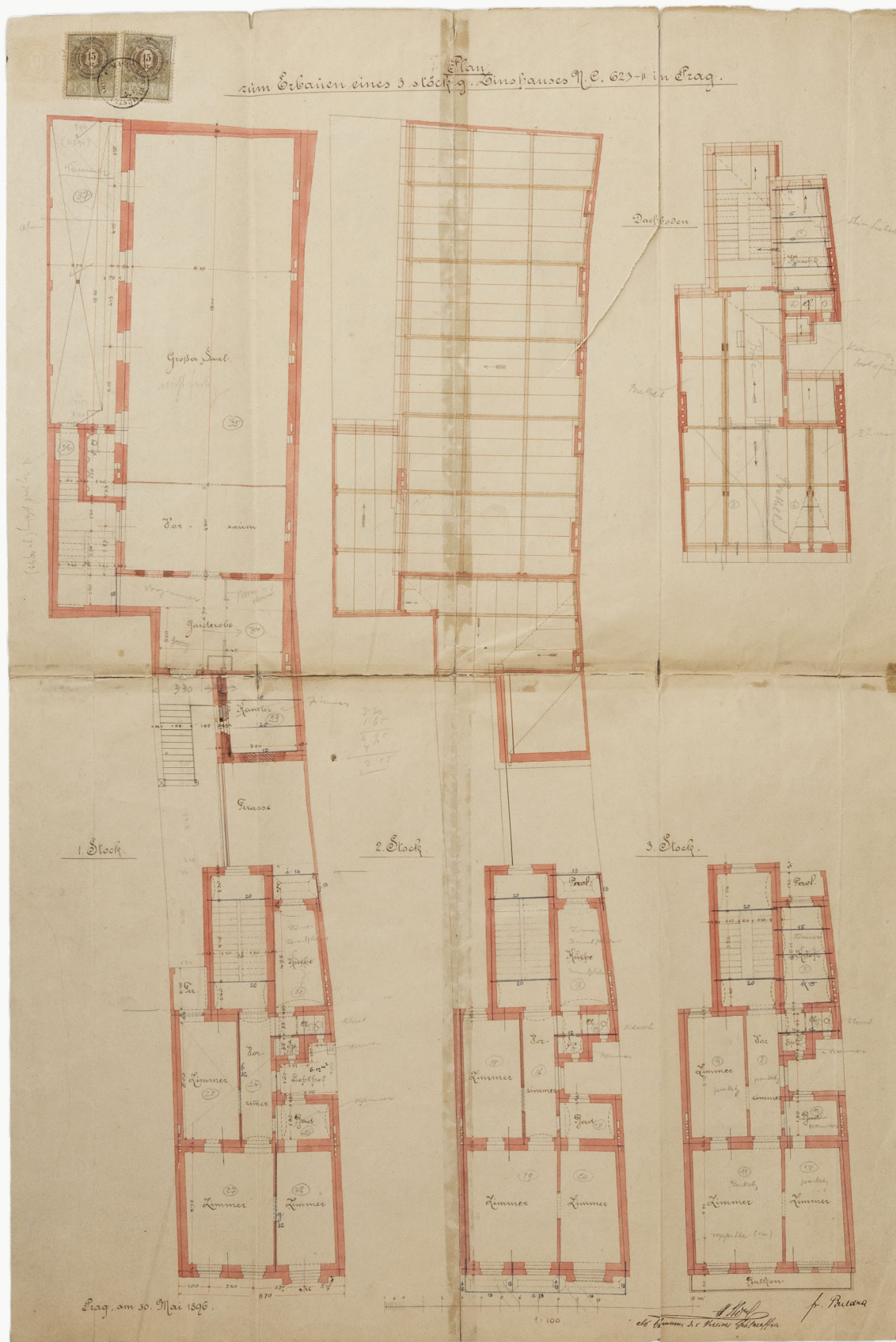
13 K hygienickým novinkám této doby patřily splachovací záchody, které se začaly ve větším měřítku zavádět sice již koncem 70. let 19. století, ale funkční začaly být až od poloviny 80. let, kdy byla do Prahy přivedena voda z vodojemů napájených z Podolské vodárny (srov. *Ledvinka–Pešek 2000, 511*).

Obr. 10. Plán výstavby domu čp. 623/II arch. Františka Buldry, 1896, Stavební archiv Praha 1

Obr. 11. Plán výstavby domu čp. 623/II arch. Františka Buldry, 1896, Stavební archiv Praha 1

Obr. 12. Plán výstavby domu čp. 623/II arch. Františka Buldry, 1896, Stavební archiv Praha

Maximální využití plochy stavebního pozemku, který těsně přiléhal k sousedním domům, přinášelo komplikace zejména s odvětráváním a osvětlením suterénních prostor zadního traktu novostavby. Také umístění kuželníku v temné místnosti bez oken bylo velmi nepraktické. V prostoru se držela vlhkost, kterou měly mírnit vyzdívání průduchy, dodatečně vybudované po schválení stavebních odchylek od původního plánu. Ty se mimo jiné týkaly i zpevnění stavby pomocí kovových výztuží (*Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1*, čj. 71750). Schlaraffy v roce 1898 požadované navýšení vnitřního traktu o další podlaží bylo pražským magistrátem zamítnuto s poukazem na odborný posudek městského okresního lékaře, který zdůrazňoval škodlivost plánovaných stavebních změn na lidské zdraví a poukazoval zejména na negativní dopady způsobené zhoršenou cirkulací vzduchu a nižším osvětlením prostoru mezi domy ve vnitrobloku (*Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1*, čj. 158425). Novostavba musela odpovídat předpisům stavebního řádu, vydaného pro Prahu a některé okolní obce dne 10. dubna 1886. Jednalo se o vůbec první stavební řád uplatněný na našem území, který vymezoval šířky ulic, výšku domů i rozměry rizalitů, určoval procentuální výměru možné zastavitelnosti pozemku a stanovoval i řadu nových hygienických opatření s ohledem na zdraví a bezpečnost obyvatel (*Zákon č. 40/1886*).

Vnitřní výzdoba sálu a spolkové aktivity v prostorách Allmutterburgu

Na projekt vnitřní výzdoby sálu vypsala pražská Všemáti 6. listopadu 1896 soutěž, jíž se mohli účastnit rytíři všech říší Allschlaraffie (*DRASAL 1898*). Vedení spolku chtělo v Praze, označované za mekku všech schlaraffů, vytvořit platný vzor ideálního schlaraffského hradu, který by svou výzdobou mohl být inspirací pro ostatní říše (*Schlaraffen hört!*, DSZ 1896, 1). Sešlo se celkem šest návrhů, z nichž komise první místem neocenila žádný, a nakonec se překvapivě, ale jednomyslně na jaře 1897 rozhodla pro návrh pražského schlaraffského ceremoniáře (Ceremonienmeister) Murilla¹⁴ (obr. 13), který svůj projekt výzdoby sálu podal mimo soutěž (*DRASAL 1898*, 94). Rytíř Murillo (vlastním jménem Parcival de Vry) pocházel z Holandska a v Praze se za éry divadelního ředitele Angelo Neumanna živil jako malíř dekorací, vrchní jevištní mistr a scénograf Stavovského divadla (tehdy Královského německého zemského divadla). V oblasti jevištních inscenací platil za uznávaného odborníka s mezinárodním přesahem: v roce 1897 například řídil jevištní výpravu při Wagnerových slavnostech v Bayreuthu, na divadle velkoryse využíval dobové moderní

14 Bartolomeo Esteban Murillo (1617–1682) byl španělský malíř období baroka, podle něhož si rytíř Murillo, občanským jménem Parcival de Vry (* 1852, Amsterdam, † 1918, pravděpodobně Praha) zvolil své schlaraffské jméno; *Ceremonienmeister Murillo Edler von Stiftungen, Graf, R. (De Vry Parcival, Obermasch. U. Dec.-Mal. Am deutsch. Landestheater, Weinberge Manesgasse 16)*, in: *Stammrolle der Schlaraffenreiche des Erdballes 1598 [1897]*, 3.

Obr. 13. Rytíř Murillo Edler von Stiftungen (vlastním jménem Parcival de Vry), malíř a scénograf, autor výzdoby schlaraffského hradu, MMP HNN 015.506

technické výdobytky, jejichž výsledkem byl nebývalý spektakl za pomoci světelných a jiných efektů. Rád využíval elektrické osvětlení a složitá technická zařízení, k nimž patřila imitace požárů i vodotrysků na scéně nebo konstrukce pohyblivých rekvizit a dekorací (Ludvová [ed.] 2006, 612–613). Není proto divu, že jeho rukopis interiérové výzdoby hlavního sálu pražské Schlaraffie vykazoval vysokou úroveň řemeslné zručnosti, ať už se jednalo o bohatou štukovou výzdobu, nástěnnou výmalbu nebo podobu dekorativního dřevěného obložení v tehdy moderním secesním stylu (srov. NPÚ, ing. arch. Tins). Je pravděpodobné, že byl také autorem bohaté dekorativní výzdoby hradního šenku – plzeňské restaurace v přízemí čelní budovy, která však byla při pouličních nepokojích koncem listopadu 1897 z velké části zničena (*Sturm an der Burschenke...*, GStA, Nr. 31; obr. 14).

Do hlavního rytířského sálu schlaraffského hradu se vstupovalo vysokými dřevěnými dveřmi, zdobenými schlaraffskými symboly – erbem pražské Všemáti a heslem

In arte voluptas.¹⁵ Vstupní prostor byl od samotného sálu oddělen příčkou a sloužil jako šatna (*Schlaraffen hört!* DSZ 1896, 1). Obdélný prostor sálu o velikosti zhruba 187 m² byl rozdělen do tří částí: předsíň (schlaraffy zvaná předhradí Vörsburg) oddělená stěnou, kterou bylo možno při větších slavnostech odstranit, a dále pak samotný sál s trůnním prostorem. Na severovýchodní straně sál osvětlovalo pět půlkruhových vitrážových oken s výhledem do úzkého dvora a po setmění osvětlení místnosti zajišťovaly tři plynové lampy zn. Siemens, později doplněné o tři další (*Schlaraffen hört!* DSZ 1896, 1; *Abbildung der Schlaraffenburg de Allmutter Praga...*, GStA, Nr. 1059). V čele místnosti se nacházel prostor zaklenutý konchovitou klenbou se secesní výmalbou a vyvýšeným pódiem, od zbytku místnosti jej odděloval bohatě zdobený příčný pas. Na stupínku byl umístěn stůl s křesly (trůny) pro vrchní schlaraffy (viz obr. 15). Na nejvyšším trůnu uprostřed sedával úřadující oberschlaraff, který vedl schůzi. Nad jeho hlavou se mezi bustami čestných schlaraffů J. W. Goetha (rytíř Faust) a Friedricha Schillera (rytíř Funke)¹⁶ vypínal hlavní symbol všech schlaraffů – moudrý Uhu (výr velký). Jemu při příchodu do sálu patřil coby nejvyššímu schlaraffskému božstvu první pozdrav. Níže po pravici vrchních schlaraffů sedával u svého stolku kancléř, tedy jednatel spolku pověřený vedením písemné agendy, kroniky a archivu říše. V bezprostřední blízkosti trůnu měl své místo také spolkový maršál, který zahajoval úderem gongu spolkovou schůzi, mimoto byl pověřen vedením říšské matriky a veškerou evidencí členské základny včetně každoročního vydávání členských soupisů (Stammrollen). Další místa u dvou dlouhých stolů postavených kolmo k pódiu po stranách místnosti zaujímali ostatní rytíři vždy podle důležitosti svého úřadu, přičemž významnější hodnostáři seděli blíže k trůnu vrchního schlaraffa. Každý člen měl zpravidla své stálé místo.

Stěny sálu byly opatřeny dřevěným obložením s výplněmi, které zdobily malované znaky schlaraffských rytířů s jejich jmény a emblémy. Obdobně byla řešena i dekorace kazetového stropu, kde místo rytířských erbů byly v barvě vyvedeny znaky jednotlivých říší Allschlaraffie. Na stěnách se vyjímalý velké nástěnné malby zobrazující významné členy spolku, zejména schlaraffské otce – zakladatele, tzv. urschlaraffy. Z pů-

15 NPÚ, Územní odborné pracoviště v Praze, Oddělení dokumentačních fondů a knihovny, Fotodokumentace domu čp. 623/II ve Štěpánské ulici (1968), sign. Z 14, př. č. 2988/1-23. Dochovaná dokumentace k demolici objektu dvorního traktu navrhovala sejmutí a uložení některých stavebních prvků (jmenovitě: vitráží, vstupních dveří do sálu včetně obložení a štukových figur na oblouku hlavního sálu) v depozitáři PSSPPOP (nyní NPÚ). V rozporu s tímto návrhem došlo na konci 60. let 20. století k vyjmutí dveřních výplní se znakem pražské Schlaraffie a emblému s nápisem In arte voluptas ze vstupních dveří do sálu. Tyto reliktů původní výzdoby hradu pražské Všemáti byly následně z iniciativy bývalého člena pražské Schlaraffie rytíře Murana (Murano der Pragiale) převezeny do Bambergu a staly se součástí mobiliáře říše Babenbergia. (Srov. *Chronik des Verbandes Allschlaraffia* [1984], 64.)

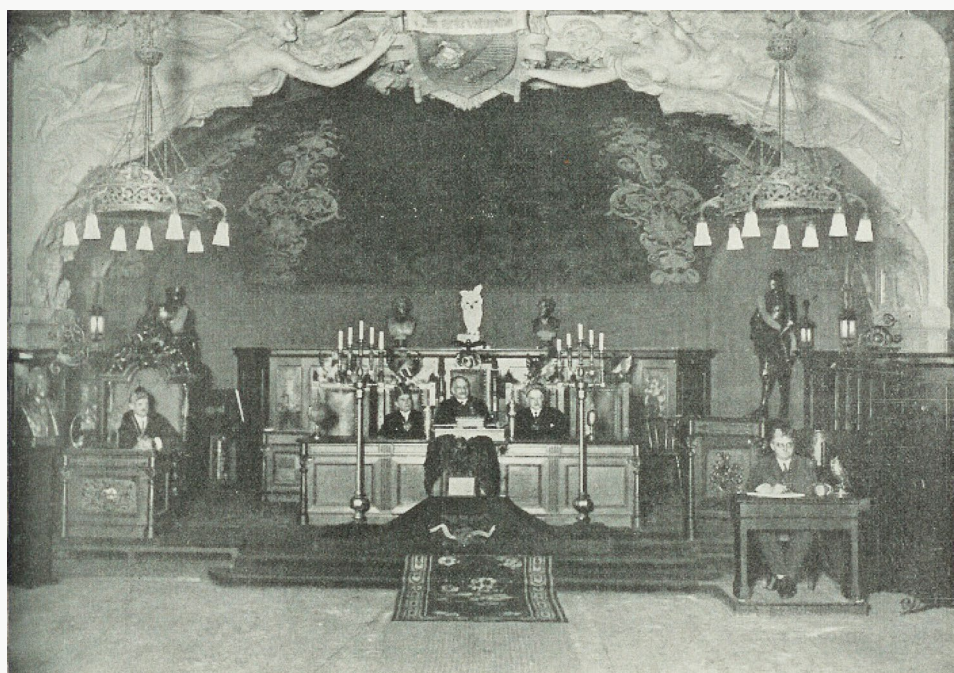
16 Schlaraffové udělovali tituly čestných schlaraffů tzv. Ehrenschlaraffen také významným osobnostem německé kultury. Vybraní adepti byli symbolicky pasováni na rytíře a při tomto slavnostním aktu obdrželi rovněž rytířské jméno.

Obr. 14. Útok na hradní šenk v listopadu 1897, kresba Parcival de Vry, 1897, GStA, I. HA Rep. 227, Nr. 31

vodních třiadvaceti zakladatelských osobností se do výzdoby sálu promítly ty nejvýznamnější. Na pravé stěně směrem od trůnu byli zvěčněni: rytíř Carl II. der Frauenprüfer (divadelní ředitel Franz Thomé), Graf Gleichen der Lindenmüller (operní pěvec Albert Eilers), dále rytíř Plato der griechischer Bummler (spisovatel a historik Eduard Schmidt-Weisenfels) a rytíř Wendelin von Höllenstein (herec Conrad Hallenstein). Všichni jmenovaní měli blízko k tehdejšímu pražskému divadelnímu životu. Franz Thomé zastával funkci ředitele Stavovského divadla, zpěvák Albert Eilers působil v pražském německém divadle v letech 1858–1865 a později se proslavil i jako pěvec-basista Wagnerových oper v Beyreuthu. Také Conrad Hallenstein byl dobovou hereckou hvězdou a historik Eduard Schmidt-Weißenfels působil jako spisovatel a redaktor v různých evropských městech, na konci padesátých let 19. století rovněž v Praze, byl znám především jako autor životopisů. Schlaraffské noviny *Der Schlaraffia Zeyttungen* (*Das 70. Stiftungsfest der Allmutter*, DSZ 1930, 1551) uvádějí, že na hradě pražské Všemáti byla umístěna rovněž nástěnná podobizna významného pražského vrchního schlaraffa Raps der Große¹⁷ v životní velikosti (obr. 16), který byl iniciátorem prvního schlaraffského koncilu v Lipsku. Velmi pravděpodobná je rovněž přítomnost Rapsovy busty ve výzdobě sálu od německého sochaře Alberta Manthe. Pražská matka ji obdržela v roce 1895 darem od berlínské říše Bero-

17 Raps der Große (čes. Řepka Veliký) se v občanském životě jmenoval Edmund Eichler a živil se jako obchodník cukrem a melasou se sídlem na Senovážném nám. 5. S obchodním artiklem cukrové řepy souvisí jeho rytířské jméno. Srov. *Stammrolle der Schlaraffenreiche des Erdballes* (1881), 1.

Obr. 15. Trůn s úřadujícími vrchními schlaraffy v sále Allmutterburgu ve Štěpánské ulici, tisk, 1930, DSZ, Nr. 629, s. 1547

lina u příležitosti 36. výročí svého založení (DSZ, Nr. 197, 1376). Zda byla busta zničena při demolici vnitřních prostor hradu na přelomu listopadu a prosince 1897 nelze spolehlivě zjistit a ani na základě dostupných obrazových materiálů se nepodařilo její přítomnost ve výzdobě schlaraffského sálu doložit, nicméně je jisté, že dvě busty významných pražských schlaraffů se v sále nacházely a před rokem 1914 zdobily stěnu s okny (MMP HNX 001.277; *Abbildung der Schlaraffenburg der Allmutter Praga...*, GStA, Nr. 1059).

Nejmonumentálnější nástěnná malba celého prostoru schlaraffského sálu se nacházela nalevo od trůnu a jednalo se o alegorické vyobrazení nazvané „Hold uhuversa“ (obr. 17), zobrazující Schlaraffii jako vládkyni sedící na vyvýšeném trůně s typickou frygickou čapkou na hlavě, obklopenou zástupci jednotlivých schlaraffských říší – Prahy, Beroliny, Lipsie i Vindobony – a přijímající hold od vyslanců exotických zemí Asie a Afriky. Mezi vyobrazenými schlaraffy samozřejmě nemohly chybět osobnosti nerozlučně spjaté s historií spolku a zejména pak s výstavbou hradu pražské Všemáti – Allmutterburgu. Vedle rytíře Pipifaxe¹⁸ z říše Lipsia stojí pražští rytíři Barnabas a Schmerzenreich¹⁹ (po levici Schlaraffie), dále pak rytíři Barbarossa²⁰ a Leon²¹ (po pravici Schlaraffie) a v dolní části schodiště si můžeme prohlédnout rytíře Dynamo²² a Comité²³. Všechny jmenované rytíře lze na základě členských spolkových soupisů (Stammrollen) bezpečně ztotožnit s jejich občanskými jmény i profesemi. Obecně lze konstatovat, že se jednalo o vážené příslušníky střední a vyšší společenské třídy – obchodníky, právníky, příslušníky veřejné správy nebo spisovatele a umělce, nezřídka židovského původu. Mezi nástěnnými malbami ústily průduchy kryté kovovými mřížkami, patrně sloužící jako vývod centrálně řešeného topení, navrženého Buldrou v této části stavby (*Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1*, čj. 97205).

Vysokou uměleckou úroveň vykazovala zejména štuková výzdoba obloukovitého pasu v přední části místnosti, která příčně oddělovala prostor s trůny určený vrchním schlaraffům od zbytku sálu. Na předním čele tohoto pasu byly vymodelovány ve štku dvě polonahé ženské postavy, pravděpodobně múzy, nesoucí znak pražské mateřské říše s typickými schlaraffskými atributy: pohárem a hlavou komedianta, doplněné spolkovým heslem *In arte voluptas*. Samozřejmě součástí štukové výzdoby byl také hlavní symbol spolku – výr, který se zde vyskytoval v různých podobách opakovaně.

18 Rt. Pipifax der Erwachsene (Lipsia), Max Ehmig, kamenický mistr a městský rada. Srov. *Stammrolle der Schlaraffenreiche des Erdballes* [1897], 14.

19 Rt. Schmerzenreich der Gesetzkundige, Wilhelm Eichenwald, soukromník. Srov. *tamtéž*, 6.

20 Vrchní schlaraff pro vnější záležitosti Barbarossa der Schöne (Praga), občanským jménem Heinrich Roedl, obchodník a továrník. Srov. *tamtéž*, 3.

21 Rt. Leon von Grazienheim (Berolina), Leon Treptow, spisovatel. Srov. *tamtéž*, 8.

22 Rt. Dynamo der Tannheusere (Praga), Georg Heuser, prokurista firmy Waldek & Wagner. Srov. *tamtéž*, 3.

23 Rt. Comité das Reichskind (Vindobona), Edgar Spiegl von Thurnsee (1839–1908), novinář, spisovatel a viceprezident spolku žurnalistů a spisovatelů „Concordia“. Srov. *tamtéž*, 60.

↑

Obr. 17. Nástěnná malba „Huldigung des Uhuversums“ (Hold uhuversa), původní součást výzdoby schlaraffského sálu Allmutterburgu ve Štěpánské ulici čp. 623/II. DSZ, Nr. 629, 1545

→

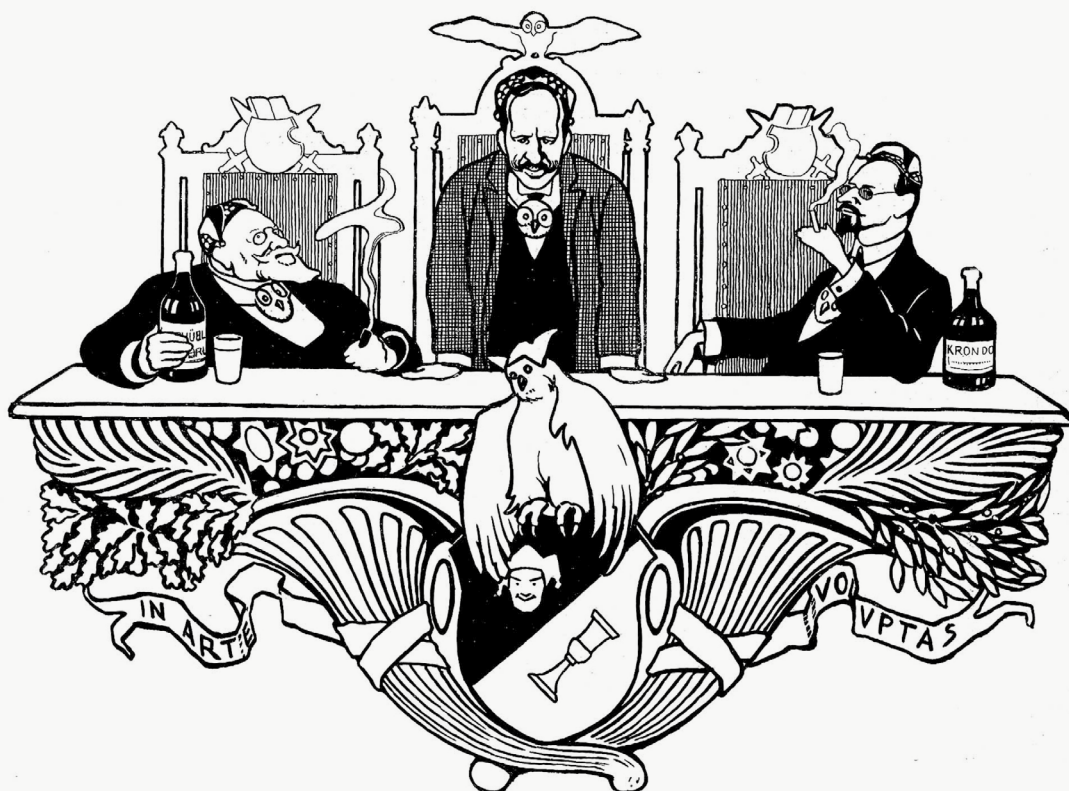
Obr. 16. Nástěnný obraz významného pražského vrchního schlaraffa Raps der Große (čes. Řepka Veliký), občanským jménem Edmunda Eichlera, obchodníka cukrem a melasou v Allmutterburgu, DSZ, Nr. 629, 1551

Nad pilastrem podpírajícím portálový oblouk byl znázorněn jako schlaraffské božstvo, výr – moudrý Uhu s frygickou čapkou, a jinde jako symbol rychlého šíření schlaraffské myšlenky v podobě sovy s rozepjatými křídly, sedící na dubové ratolesti (v rozích portálového oblouku). Součástí sálového mobiliáře byly dále různé ceremoniální předměty spojené s činností spolku, korouhev, prapor, poháry, gong (tamtam) a další.²⁴ V rohu místnosti se nacházel rovněž tzv. *Burgverlies* (žalář) pro dlužníky a rytíře, kteří se v rámci schlaraffské hry provinili proti spolkovým pravidlům a ceremoniím. Čestné místo v sále náleželo svatyni s podobiznami zemřelých schlaraffů v podobě dřevěné schrány, tzv. *Ahallaschrein*.²⁵ Schlaraffská kronika se rovněž zmiňuje o velkém množství darů, které

24 Z původní mobiliáře se do dnešní doby v Muzeu hlavního města Prahy zachoval pouhý nepatrný zlomek dobového vybavení. Blíže Kalašová 2022.

25 V roce 1965 tuto skříň objevil ve velmi zanedbaném stavu v sálu hradu ve Štěpánské ulici rytíř Polyphem z říše Herbipolis (Würzburg). Prostřednictvím zaměstnance hotelu Alcron se mu podařilo v následujícím roce skříň převézt do Německa, kde se stala součástí mobiliáře říše Ravensbergia v Severním Porýní. Srov. *Chronik des Verbandes Allschlaraffia* [1984], 62–64.

Der Thron der hohen Allmutter in der Jubeljahung 49/50.

Obr. 18. Der Thron der hohen Allmutter in der Jubeljahung 49/50 (Trůn velké Všemáti v jubilejním roce 1908/1909), DSZ Nr. 362., 30. 4. a.U. 50 [1909], 3439

pražská Všemáti u příležitosti zřízení spolkového sídla obdržela od ostatních říší, mezi nimi obzvlášť vyzdvihuje dar amerických schlaraffů – nový klavír, který byl nepostradatelnou součástí spolkových setkávání a oslav (*NATURALIST* [1914], 143–144).

Dům pulzoval čilým společenským ruchem i běžným životem nájemníků. V roce 1900 zde žilo dvacet jedna osob, mezi nimi hospodský Franz Feitl s rodinou, provozující v přízemí domu Plzeňskou restauraci, a také tu bylo ubytováno několik členů Schlaraffie (*AHMP*, f. 61, *Všeobecné sčítání lidu*). Byt ve třetím patře obýval Albert Martens, známý jako autor schlaraffské kroniky, kterou sepsal pod rytířským jménem Drasal der Glockenthurm (*tamtéž*). A po určitou dobu zde žil rovněž „železný kancléř“ spolku, výše zmíněný rytíř Barnabas (*Stammrolle der Schlaraffenreiche des Edrballes 1598* [1897]). Spolkové prostory s lokálem a kuželníkem v suterénu domu nabízela Schlaraffia příležitostně k pronájmu. K poradám a přednáškám je využíval např. spřátelený Německý polytechnický spolek (*Zu vermieten*, Bohemia, 1902, 15; *Deutscher polytechnischer Verein...*, 1910, 7). V domě také sídlilo nakladatelství Schlaraffie, které vydávalo spolkové noviny *Der Schlaraffia Zeyttungen* a další tiskoviny, jako byly každoroční soupisy členů tzv. Stammrolle, kroniky apod. Významným členem tehdejšího redakčního výboru byl rytíř Bimson der Lichtdrucker (Arthur Bellmann), známý pražský tiskař, nakladatel, fotograf a spoluvlastník tiskařského závodu Carl Bellmann (později Koppe-Bellmann na Smíchově).

Členové spolku se v Allmutterburgu v zimním období (Winterung), trvajícím podle schlaraffských zvyklostí od října do dubna, scházeli k pravidelným schůzkám, tzv. Sippungům (schl. něm. sippen = scházet se v hradu; srov. Schlaraffen-Spiegel und Ceremoniale [1903], 51, § 64 – § 78). První společná schůze v měsíci se nazývala schlarafiada a řešily se v ní různé administrativní a provozní záležitosti. Účastnit se jí mohli pouze plnoprávní členové spolku, tedy rytíři. Každá říše měla svůj každotýdenní jour-fixe (ve schl. něm. Uhtag nebo Sippungstag), pevně stanovený termín pravidelných setkávání, který v Praze připadal na sobotní 21. hodinu a dělil se na dvě části: oficiální a neoficiální. Oficiální část Sippungu podléhala striktně stanovenému rituálu s předepsanými ceremoniemi a zvyklostmi a jeho otevření předcházela zpravidla společná večeře v prostorách hradního šenku v přízemí budovy. Při vstupu do hradního sálu se každý schlaraff nejprve musel se zkříženými pažemi na prsou poklonit nejvyššímu schlaraffskému božstvu: sově – výrovi (Uhu) a provolat jeho jméno. Sippung pak zahájil úderem gongu (schl. něm. Tamtamschlag) říšský maršál na pokyn úřadujícího oberschlaraffa. Jeho zvuk byl signálem k utišení rozhovorů a usednutí ke stolu. Každý schlaraff měl své předem určené místo, kde pravidelně sedával. Poté následovala zahajovací píseň, představení hostů, ceremoniální přípitky, čtení, schvalování a podpis úředního protokolu. Navazující neoficiální část Sippungu se skládala ze zábavního programu samotných schlaraffů a obnášela různá hudební a umělecká vystoupení, přednášky či deklamace k pobavení zúčastněných, přičemž celkový ceremoniál nadále probíhal pod vedením úřadujícího vrchního oberschlaraffa a končil zpravidla o půlnoci.

Mimo tato pravidelná setkávání probíhaly i tzv. Krystallinen, jichž se mohli účastnit i rodinní příslušníci a ženy. Jednalo se zpravidla o různé výlety, tematické večery nebo oslavy svátků. Utužování přátelských vztahů patřilo k jednomu ze základních pilířů spolku a k naplňování tohoto principu měly přispívat i tzv. Kegelabende (kuželníkové večery) a Frühschoppen²⁶, tedy tradiční družné dopolední pospolitosti při společném jídle a pití piva, zpestřené hudebním doprovodem. V hradě pražské Všemáti se pravidelné kuželníkové večery odbývaly každé úterý, přičemž vždy první úterý v měsíci se jich mohly účastnit ženy, a Frühschoppen se konaly dvakrát týdně, vždy v pátek a v neděli o 11. hodině dopolední. Výjimečnou důležitostí mezi spolkovými festiviti zaujímal každoroční výroční slavnost založení, při níž bylo dobrým zvykem pozvat i rytíře z ostatních schlaraffských říší. V období vrcholících národnostních rivalit na přelomu století však bylo pro německojazyčný spolek v Praze, jehož celková členská základna navíc nepřetržitě stoupala, stále složitější nalézt společný modus vivendi a nadále nerušeně provozovat svou spolkovou činnost a na ni navazující aktivity.

Prosincové nepokoje 1897 a hrad pražské Všemáti

Stavba budovy spolkového domu pražské Všemáti byla dokončena v létě 1897 během spolkového předsednictví rytíře Barbarossy (viz výše) a 14. srpna 1897 byla novostavba s výjimkou spolkového sálu a kuželníku předána k užívání (*Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1*, čj. 124130). Schlaraffové tak mohli konečně přesídlit z pronajatých prostor v Německém domě Na Příkopě do vlastního hradu ve Štěpánské ul. čp. 623/II. na Novém Městě. Zahajovací shromáždění otevírající zimní sezónu (tzv. Winterung) 1897/1898 pro pravidelné Sippungen se konalo 13. listopadu 1897 již v prostorách nového, ale ještě ne zcela dokončeného hradu (*NATURALIST* [1914], 142). Vnitřní výzdoba rytířského sálu měla být realizována během následující zimní sezóny, kdy se také očekávala oslava 40. výročí založení pražské Všemáti. Při této příležitosti plánovali pražští schlaraffové prostory nového hradu za účasti širokého okruhu rytířů Allschlaraffie slavnostně vysvětit (*GSa*, Nr. 30).

Bohužel politické okolnosti doby novostavbě jazykově německého spolku příliš nepřály: čerstvě postavená budova se stala záhy po kolaudaci svědkem neblahých prosincových nepokojů, při nichž došlo k jejímu poškození. Během těchto dnů rozvášněný dav opakovaně napadl a zdemoloval nově postavené sídlo spolku, jakož i další budovy v držení pražských Němců a Židů. Hospodský sál hostinského Töpfera v přízemí čelní budovy Schlaraffie byl zcela vypleněn, došlo k poškození omítky, zničení výzdoby i zařízení restaurace, vymlácení oken a dalšímu rabování zabránila jen přivolaná policie a vojsko (*tamtéž*; viz obr. 14). „Dav vtrhl s hlasitým křikem a jásotem do domu a vnikl do

26 Český dobový tisk v souvislosti s Frühschoppen většinou hovoří o ranních pitkách. Ačkoliv nelze popřít, že při nich účastníci konzumovali i alkoholické nápoje (pivo), lépe vystihuje podstatu Frühschoppen anglické slovo brunch.

prostor restaurace v přízemí, kde si nevítaní hosté počínali vskutku barbarským způsobem. Ze stěn strhali obrazy, rozbili je a dupali po nich, dokud z nich nezbyli jen cáry; busty na stěnách rovněž strhali a rozbili na kusy; zařízení restaurace padlo rovněž za oběť, takže žádný stůl ani židle nezůstaly celé.²⁷ Záminkou pro rozpoutání nepokojů s výše popsanými destrukčními jevy se stala na jaře 1897 vydaná Badeniho jazyková nařízení, zrovnoprávňující užívání obou zemských jazyků ve vnitřním úředním styku. Namísto uklidnění situace však tato nařízení vedla k ještě větším rozporům. Zejména v jazykově německých oblastech Čech se zvedla velká vlna odporu, v Liberci, v Žatci a dalších místech došlo k fyzickým útokům na českou menšinu. Následující konflikty a oboustranné provokace přerostly v národnostní bouře, které po pádu Badeniho vlády vyvrcholily na přelomu listopadu a prosince 1897 v Praze. Cílem útoků, které měly podobu kamenování, plundrování nebo žhářství, se staly budovy, hostince, školy i obchody pražských Němců a Židů, přičemž byla zasažena nejen vnitřní část města, ale i okrajové a příměstské oblasti Karlína, Žižkova, Smíchova, Holešovic či Libně, kde bouře přerostly v pogromy. K uklidnění situace musela být kromě policie povolána i armáda. Přivolané hlídky se snažily chránit německý majetek před útoky davu, ty však neustávaly, až nakonec došlo 2. prosince k vyhlášení stanného práva a k ukončení rozpoutaného pouličního násilí.²⁸

Z výše popsaných skutečností jasně vyplývá, že plenění nezůstala ušetřena ani svým zaměřením apolitická a nekonfliktní společnost pražských schlaraffů. Ve spolkových předpisech (*Spiegel und Ceremoniale*) bylo dokonce výslovně zapovězeno zabývat se profánními tématy a zakázány byly i debaty o politice, financích, náboženství, jakož i zaměstnání jednotlivých členů.²⁹ O důsledném uplatňování těchto předpisů v praxi vypovídá například verdikt allschlaraffského smírčího soudu (*Allschlaraffisches Schiedsgericht*), který dne 2. prosince 1897 rozhodl o vyškrtnutí žatecké Saazie ze seznamu všech schlaraffských říší, a tím ukončil její existenci (*Erloschene Reyzche*, DSZ 1906, 2782). Důvodem byly neustávající spory mezi členy říše Saazia, které v této národnostně vypjaté době nabyly podoby politického hašteření, říše se rozdělila na dva zneprátelené tábory (německonacionální a německoliberalní) a smírčí soud,

27 *Ruhestörungen in Prag*. Bohemia 1897, 2; Obdobným způsobem popisuje incidenty odehrávající se v Praze na přelomu listopadu a prosince i zpráva popisující pražské prosincové nepokoje roku 1897, 6. 1. 1898 předložená pražským policejním ředitelstvím prezídiu místodržitelství: NA PM 1891-1900: 873/2 8/22/7, karta 2556.

28 Tamtéž.

29 § 73 *allschlaraffského zrcadla* zní: „*Politisieren, Lesen profaner Zeitschriften, Streiten über Nationalität und Religion, Karten – oder sonstige Gewinnspiele in der Burg werden mit aller Strenge bestraft. Der profane Beruf des Einzelnen ist als Gegenstand der Unterhaltung möglichst zu vermeiden.*“ (Politizování, čtení profánních časopisů, národnostní a náboženské spory, karetní nebo jiné hazardní hry v hradě se trestají s nejvyšší přísností. Profánnímu zaměstnání jednotlivců coby předmětu zábavy je doporučeno se vyhnout.) In: *Schlaraffen-Spiegel* (n. d.).

jemuž předsedala pražská Všemáti, dospěl vyjádřením pražského vrchního schlaraffa Barbarossy k rozhodnutí, že urovnání vztahů mezi žateckými členy není možné, a říši rozpustil.³⁰

Snaha vyhnout se politickým komentářům a stanoviskům byla pravděpodobně také důvodem, proč na stránkách spolkového tisku ani v kronice není tématu prosincových nepokojů, jejich průběhu a konsekvencím, přestože se přímo dotkla hradu pražské Všemáti, věnováno příliš místa. Rovněž o příčinách, proč se kulaté výroční oslavy pražské matky v této době odbývaly většinou v tichosti a skromném hávu, tisk schlaraffské provenience mlčí anebo se omezuje jen na stručná konstatování daného stavu věcí. Výjimku v tomto případě představuje snad jen interní korespondence mezi říšemi, dochovaná v pruském archivu (GStA, Nr. 743, Zerstörung der Burg der Allmutter Praga) v Berlíně (GStA). Složka schlaraffských oběžníků týkající se prosincového útoku na hrad pražské Všemáti je svědectvím skutečného rozhořčení, které tyto události mezi schlaraffy zejména v německých jazykových oblastech českých zemí a v Německu samotném vyvolaly. V liberecké říši Reichenbergia, následně v berlínské Berolině i mnichovské Monachii se proti útokům jednoznačně vymezili. Liberecká Schlaraffia se rétorikou německých nacionálů přihlásila k tradičnímu označení Liberce jakožto bašty tvořící účinnou hráz proti českému živlu „uprostřed rozbouřených vln gigantického boje mezi germánstvím a slovanstvím“, útok na sotva dostavěné sídlo pražských schlaraffů odsoudila jako čin pustého barbarství a vyzvala ostatní říše Allschlaraffie k účasti na pomocné akci ve prospěch pražské „milované Všemáti“ (GStA, Nr. 743, Sendbote *Schlaraffe des Erdballs hört!*). Ke koordinaci pomocné akce se později na základě vnitřního celospolkového hierarchického principu řízení vnitřních záležitostí přihlásila v pořadí druhá nejstarší schlaraffská říše Berolina, když vybídla ostatní, aby u příležitosti nadcházejícího 40. výročí založení Schlaraffia přispěli ke znovuobnovení vnitřního zařízení a výzdoby poničeného hradu prostřednictvím předání konkrétních darů v podobě soch, obrazů, vitrážových oken apod. (GStA, Nr. 743, Sendbote *Schlaraffen hört!*). Pražská říše gesto spoluúčasti a nabízené finanční pomoci s díky ocenila, poděkovala za projevenou podporu, ale zároveň již v prosincovém oběžníku (GStA, Nr. 743, Sendbote *Vielliebe Tochter...*) odmítla jakoukoliv hmotnou pomoc ze strany ostatních říší s odůvodněním, že věří ve vlastní síly a obětavost pražské členské základny, která „rovněž v průběhu následujícího roku nepoleví a bude schopna pokrýt vzniklé škody ze svého“. Vysoké procento členů spolku náležející k tehdejší zámožné měšťanské elitě skýtal poměrně slušnou naději na další finanční injekci z vlastních řad. O dalších důvodech diplomatic-

30 *Streichung des Reychs Saazia...*, GStA, Nr. 517/31. Není bez zajímavosti, že pražské bouře byly děním v Žatci přímo ovlivněny. Zde došlo na konci listopadu pro změnu k drancování místností českých spolků a obydlí českých živnostníků. Zpráva o žateckých útocích na Čechy akcelerovala v Praze intenzitu masových bouří s výše popsány antisemitskými a protiněmeckými projevy.

kého odmítnutí nabízené pomoci lze jen spekulovat. Je zjevné, že pražská Schlaraffia si důsledně střežila svou nezávislost a přijetí gesta nabízené pomoci tak mohla vyhodnotit jako výraz potvrzení vlastní neakceschopnosti. Navíc se vše odehrávalo v národnostně vypjaté atmosféře a ve spolku mohly existovat oprávněné obavy z možných komplikací, které by provázanost se zahraničními německými spolky spojená s finanční podporou mohla přinést. Z této perspektivy se pražská Schlaraffia, pokud chtěla nadále ctít své základní principy apolitičnosti a svobodomyslnosti založené na vzájemném přátelství a porozumění, nemohla nechat zaplést do závislosti na nacionální rétorikou živené podpoře, a celkem logicky si zvolila cestu neutrální soběstačnosti. Všeschlaraffský koncil konaný v dubnu 1898 ve Vídni i přesto nakonec rozhodl ve všeobecné shodě podpořit Všemáti subvencí ve výši 6 000 říšských marek z přebytků svého fondu, aby mohla poškozený hrad opravit (GStA Nr. 517/32 Sendbote [Berolina]).

Výroční slavnosti v době vrcholících národnostních konfliktů na přelomu 19. a 20. století

Složitou situaci německojazyčného spolku Schlaraffia v Praze v době vrcholících národnostních konfliktů v předvečer první světové války lze ilustrovat na příkladu pořádání kulatých výročních slavností.

V roce 1884 slavili schlaraffové čtvrtstoleté trvání pražské matky v pronajatých prostorách Německého kasina. V dřevěné přístavbě vytvořené z původní zahradní terasy náležející k Německému domu se od roku 1877 nacházel jejich skromný hrad (Zur 2500. Sippung der Allmutter, DSZ 1928, 1030). Do Prahy se u příležitosti tohoto významného schlaraffského jubilea sjely delegace většiny schlaraffských říší a kolonií a celkový počet účastníků včetně pražských Sassů (členů) dosáhl počtu 207 schlaraffů. Mateřská říše obdržela stovky blahopřejných dopisů a telegramů a slavnost se odbývala ve veselém a přátelském duchu. Třídenní oslavy provázely různé kulturní akce a zábavní podniky, které vyvrcholily slavnostním večerním divadelním představením frašky *Únos Sabine* ve Stavovském divadle. Oficiálních oslav v Zrcadlovém sále Německého kasina se mohli účastnit jen registrovaní návštěvníci, kteří obdrželi číslované vstupenky, vytištěné pro tuto zvláštní příležitost a opravňující jejich držitele účastnit se slavnostního banketu. Pražští schlaraffové také sestavili speciálního průvodce Prahou (Memento Pragae! [n. d.]), jenž vtipnou formou představoval přespólním rytířům město coby kolébku schlaraffského uhuversa, při jehož zrodu byl přítomen samotný velký Uhu (Kalašová 2022). Zatímco 25. a 30. výročí ještě proběhlo ve slavnostním stylu za přítomnosti vyslanců mnoha schlaraffských říší a kolonií, při nichž nechyběla slavnostní hostina a bohatý zábavní kulturní program (XXX. Stiftungsfest der Allmutter, GStA Nr. 30/89; Zur 2500. Sippung der Allmutter. DSZ 1928, 1030), od devadesátých let 19. století byl jejich průběh poznamenán zjevnou zdrženlivostí a snahou vyhnout se přílišné okázalosti, která by mohla strhnout nežádoucí pozornost.

V roce 1899 se přiblížilo 40. výročí trvání pražské Všemáti. Vzhledem k výjimečnému postavení Prahy v rámci spolkové hierarchie a s ohledem na její nové sídlo ve Štěpánské ulici se dala očekávat hojná účast nejen místních, ale i přespolních rytířů, a tomu měla odpovídat i organizace celého podniku a s ním spojená důstojnost a velkolepost výroční slavnosti. V březnu 1899 obdržely ostatní říše Allschlaraffie v předstihu již dříve avizované pozvání na akci spojenou s posvěcením nového hradu – Allmutterburgu (Beilage..., DSZ 1899, 1757). Její konání se ale s odůvodněním na nevyhovující stav vnitřního vybavení budovy posunulo na březen 1900 (*NATURALIST* [1914], 44–45). Pražská Všemáti nakonec na organizaci větší okázalé slavnosti zcela rezignovala a 40. výročí svého založení oslavila pouze v úzkém kruhu pražských členů spolku u příležitosti pasování nových rytířů dne 21. dubna 1900 (*tamtéž*, 45). Důvodem byly přetrvávající národnostní konflikty a obava z narušení průběhu oslav většího charakteru, při nichž by musely schlaraffové zajistit ubytování pro návštěvníky a rovněž počítat s pronájmem dalších prostor v centru Prahy, neboť Allmutterburg nedisponoval dostatečnou kapacitou.

O utlumení dalších aktivit v rámci pražské říše vypovídá i postesknutí pražských vrchních schlaraffů o nízké účasti příslušníků Prahy na dalších neformálních setkáváních mimo pravidelné Sippungy. Pražská říše, která by měla být pro ostatní vzorem v družnosti a utužování přátelství, prý povážlivě zaostává za ostatními říšemi a nevyužívá dostatek příležitostí k navazování přátelských styků např. prostřednictvím účasti na pravidelných kuželníkových večerech a Frühschoppen (*Schlaraffen hört!*, GStA Nr. 30).

I následující padesátileté výročí v roce 1909 bylo poznamenáno obavou z možného nežádoucího průběhu a Praga nabyla přesvědčení, že nelze garantovat bezpečí pro účastníky tak rozsáhlé a významné akce. V rozporu se závěry VI. schlaraffského koncilu v Berlíně (1903) se opět výroční slavnost v sídelním městě Allschlaraffie neuskutečnila. Pražská říše měla ještě v živé paměti dusnou atmosféru stanného práva, vyhlášeného po několikátýdenních národnostních bouřích v prosinci 1908, a oslavy kulatého výročí, spojené s pořádáním VII. všeschlaraffského koncilu přesunula do Vídně (*NATURALIST* [1914], 101–138). Tomuto rozhodnutí předcházela široká interní debata napříč jednotlivými říšemi. Pražská Všemáti nejprve navrhovala přesunout termín konání výroční slavnosti a koncilu na další rok a zachovat tak místo konání v Praze, ale proti jejímu návrhu se postavila většina schlaraffských říší s odůvodněním, že předpisy Zrcadla³¹ jsou závazné a je nutné je dodržovat, i kdyby se akce měla konat jinde, než bylo stanoveno. Ostatní říše také celkem logicky namítaly, že není jisté, zda příští rok bude situace v Praze příznivější, a argumentovaly názorem, že pražská Všemáti je více symbolem žijícím v srdcích pražských oberschlaraffů, kteří jsou nositeli jejího ducha, než konkrétní říší, spojenou s místním sídlem v Praze: „Nektotožňujeme svrchovanou pražskou Všemáti s profánním městem Prahou a jsme toho

31 Spiegel und Ceremoniale byl závazný soupis všech spolkových předpisů, které musela každá říše dodržovat, a mohl je revidovat jedině všeschlaraffský koncil.

názoru, že všude tam, kde svrchovaná pražská Všemáti postaví svůj trůn, je Praga,“ píše plzeňská říše Pilsenia v reakci na oběžník pražské Všemáti z prosince 1908 a dále zmiňuje, že říše z Německa prý avizovaly svou neúčast, pokud se akce bude odbývat v Praze.³²

Posledním popudem k definitivnímu rozhodnutí pražských schlaraffů ustoupit od pořádání koncilu a slavnosti v kolébce schlaraffského hnutí se stal článek otištěný koncem února 1909 v mladočeských Národních listech (*Němci a výstaviště...*, Národní listy 1909, 3), v němž autor upozornil na skutečnost, že Národní jednota severočeská nemůže konat svůj podnik na podporu českých menšin v pohraničí v prostorách holešovického Výstaviště, protože ty si již dříve zamluvil pražský německý spolek Schlaraffia. V dalších dnech se na stránkách českého národního tisku objevily nesouhlasné štvavé články (*„Schlaraffia“, zemský výbor...*, Národní listy 1909, 3; *O propůjčování...*, Národní listy 1909, 2; Venkov; Čech), které odsuzovaly rozhodnutí zemského výboru postoupit výstavní místnosti v Královské oboře německému spolku. Autoři článků upozorňovali na údajné „podezřelé a tajemné“ okolnosti plánované akce, Schlaraffii bylo přisuzováno provokativní chování při pražských prosincových nepokojích 1897 a plánovaný pražský schlaraffský koncil byl označen za všenněmeckou slavnost obřích rozměrů, která má za cíl dokumentovat „slovanskou matičku Prahu“ jako německou Allmutter Pragu: *„Řád Schlaraffů, jehož hlavní známkou jest bláznovský kostým a směšné obřadnictví, jest sice společenstvem nepolitickým, jehož stanovami udaným účelem jest ušlechtilá zábava,*“ připouští pisatel na stránkách *Národních listů*, ale vzápětí dodává, že spolek *„ve skutečnosti stojí ve službách velkoněmecké myšlenky jako všechny německé organizace a instituce*“. Prostor Výstaviště označuje s odkazem na pořádání Všeobecné zemské výstavy v roce 1891 za *„slavné poutní místo“* českého národa, kde německý spolek *„v době utlačování českých menšin“* v jazykově německých oblastech nemá co pohledávat. Tato vyhrcočně nacionální argumentace, typická pro období vypjatých národnostních sporů přelomu století, byla přítomna jak na české, tak německé straně. Mladočeský tisk se svým hluboce zakořeněným vědomím politického znevýhodňování Čechů oproti Němcům zůstával věrný svému protiněmeckému stereotypnímu líčení českého Němce coby neústupného, agresivního a panovačného škůdce, přičemž velmi často nerozlišoval mezi Němci samotnými a německými Židy. Typické jsou pro mladočeský humor tohoto období protiněmecké karikatury s nezbytným antisemitským nádechem, uveřejňované např. v *Humoristických listech*, i snaha o prezentaci Prahy jako vzorově etnický čistého českého města (srov. Soukupová 2000, 8–41). Aktivizování vazeb s dalšími schlaraffskými říšemi ze zahraničí a zámoří na půdě české matičky Prahy bylo pro mladočechy něčím zcela nepřipustným a ve „slovanské“ Praze nevídaným jevem.

32 *„Wir identificiren nicht die hohe Allmutter Praga mit der profanen Stadt Prag und sind der Ansicht, überall wo die hohe Allmutter ihren Thron aufschlägt, ist Praga.“* In: GStA, Nr. 773, Vorbereitungen zum VII. Concil Vindobona....

Kritickou poznámku na adresu českého tisku utrousil i hlavní tiskový orgán německo-liberální politiky deník *Bohemia*: „Šovinismus Čechů tímto opět zmařil jednu z událostí, která do města mohla přinést nejen důstojnost, ale také bohaté materiální a hospodářské výhody. Čeští obchodníci a živnostníci, kterým byly tyto výhody odepřeny, si mohou jít stěžovat do redakce *Venkova* a k jeho podobně smýšlejícím stoupencům.“ (*Das Schlaraffen-Fest*, *Bohemia* 1909, 6.)

Vedení pražské Všemáti se prostřednictvím svých vrchních schlaraffů snažilo nadále hájit apolitičnost spolku a ve vypjaté době národnostních střetů zachovávat rezervovaný odstup, a především věrnost svým ideálům, které spočívaly v podpoře umění, humoru a přátelství.³³ Tomu odpovídá i striktní rozhodnutí rady pražské Všemáti o vyloučení žatecké říše Saazia z řad *Allschlaraffie* (viz výše), ale i poměrně umírněná defenzivní reakce po zveřejnění kritických článků na její adresu v českém tisku na jaře 1909. Na vzniklou situaci v otázce pronájmu prostor holešovického Výstaviště zareagovala Praga odvoláním své žádosti a konečným rozhodnutím o přesunu celé akce do Vídně. „Nepříznivé profánní poměry a události znemožnily pořádání VII. koncilu a slavnosti 50letého trvání Všemáti na území Prahy,“ (*NATURALIST* [1914], 101) píše se v pozvánce hostitelské říše Vindobona, rozeslané všem schlaraffským říším a koloniím k účasti na této výjimečné akci, která se konala od 17. do 20. června 1909 v hlavním městě habsburské monarchie. Setkání se účastnilo na dva tisíce členů s rodinami. Z důvodu očekávané vysoké účasti byly z německých měst Lipska a Drážďan vypravovány zvláštní vlaky, a z Pasova dokonce vyjel do Vídně parník, aby přivezl nadšené účastníky vrcholného schlaraffského podniku z Evropy i ze zámoří (*Kalašová* 2022, 32). Nicméně z projevů legátů jednotlivých říší bylo patrné zklamání nad nemožností konání tak významné jubilejní akce v kolébce schlaraffského hnutí – Praze. V podobném duchu vyznívala i karikatura s vyobrazením trůnu velké Všemáti v jubilejním roce 49/50 otištěná v *Der Schlaraffia Zeyttugen* (*Der Thron der hohen Allmutter...*, *DSZ* 1909, 3439; obr. 18). Skleslé výrazy ve tvářích vrchních schlaraffů Devasta, Cyklopa a Gordona, zadumaně popíjejících sklenku blíže neurčeného moku a pokuřujících doutníků, doplňuje odevzdané vzezření jinak mocného Uhu (výra), erbovního schlaraffského symbolu. Podle schlaraffské kroniky se ale koncil odvíjel v přátelském duchu a k všeobecné spokojenosti zúčastněných. Jako symbol vděčnosti předali nakonec zástupci říše Berolina jménem celého hnutí pražské

33 Je přinejmenším zavádějící označovat pražskou Schlaraffii, v jejíž řadách bylo značné množství jazykově německých Židů, za podněcovatelku prosincových nepokojů v roce 1897, které se nakonec zvrhly v pogromy namířené právě proti židovskému obyvatelstvu. Z novinových zpráv, ani zpráv pražského policejního ředitelství nic takového nevyplývá. K eskalaci napětí došlo po pochodu německých studentů v buršáckých stejnokrojích z Německého domu Na Příkopě k budově Schlaraffie ve Štěpánské. Srov. Zpráva popisující pražské prosincové nepokoje roku 1897, 6. 1. 1898 předložená pražským policejním ředitelstvím prezídiu místodržitelství: NA PM 1891–1900: 873/2 8/22/7, karton 2556.

Všemáti korouhev³⁴ z moaré hedvábí s vyšíkými erby všech říší a kolonií Allschlaraffie a zároveň informovali o allschlaraffské iniciativě ke zřízení podpůrného fondu pro členy spolku ocitnuvších se v nouzi napříč schlaraffskými říšemi. Fond k 1. dubnu 1909 disponoval peněžními prostředky v celkové výši 3 874,95 marek (*NATURALIST* [1914], 112). Tento předvídavý počín se setkal s vřelým přijetím u vrchního schlaraffa pražské Všemáti Devasta vom Böhmerwalde (Felix Lechner), kterému myšlenka těsnějšího sepětí členů spolku byla vždy velmi blízká, a rovněž podpořil zřízení podpůrné pokladny pro vzájemné zaopatření členů, což později ocenily hlavně vdovy a sirotci po padlých schlaraffech na bojištích první světové války (*Krsek* 2015, 63). V osobnosti obeschlaraffa Devasta, který se také jako mnoho dalších schlaraffů hlásil k židovství a byl společensky i profesně váženou personou, získala pražská Všemáti ideální autoritu s vynikajícím řečnickým nadáním, schopnou převést Schlaraffii složitým obdobím první světové války a nadále uchovat její tradiční hodnoty i po jejím skončení v nově vzniklém Československu.

Pražské sídlo Schlaraffie a jeho význam v allschlaraffském hnutí v předvečer vypuknutí první světové války

Výjimečnost spolkového domu Schlaraffie ve Štěpánské ulici spočívala především v symbolickém chápání postavení pražské matky, která byla uctívána jako ochránitelka a strážkyně spolkových ideálů (např. *Die Feier des Stiftungsfestes...*, DSZ 1919, 6673). Pražští schlaraffové byli při stavbě svého sídla vedeni myšlenkou vytvořit v Praze vzorový schlaraffský hrad, který by se mohl stát inspirací pro ostatní schlaraffské říše a zároveň reprezentativním místem pro setkávání a pořádání častých slavností a ceremonií. Sama budova coby sídlo pražské Všemáti plnila především funkci zázemí pro pražské schlaraffy a s nimi spojené úřady. Tomu odpovídaly i její rozměry a výzdoba interiérů, na níž se podíleli němečtí či židovští umělci spjatí s existencí společenství svobodomyšlných schlaraffů. Jedná se o neprávem pozapomenuté osobnosti, jejichž životní osudy a dílo však již přesahují daný rámec příspěvku. Za všechny můžeme jmenovat malíře a scénografa Parcivala de Vry. Ve službách tzv. dvorních umělců (Hofmaler) působili např. malíř Alois Kirnig, později také Julius Singer, Jiří Jilovský nebo medailér Adolf Henke.

Z výše popsaných skutečností je zjevné, že pražská Všemáti disponující od roku 1897 vlastním hradem ve Štěpánské ulici plnila v této době spíše funkci duchovního centra schlaraffského světa (*uhuversa*, schl. něm.). V rámci celosvětově rozšířeného allschlaraffského hnutí požívala zvláštní úcty, byla uznávána jako pramatka všech schlaraffských říší. Praga se rovněž stala sídlem oficiálně ustaveného svazu Allschlaraffie a s tímto výsadním postavením bylo spojeno i následné přesídlení redakce schlaraffského vydavatelství z Lipska do Prahy a další významné funkce. Celosvětový svaz

34 Nyní uložena ve sbírce uměleckého řemesla Muzea hlavního města Prahy po inventárním číslem MMP HD 002.444.

Allschlaraffie byl v nultých letech 20. století na vzestupu a tomu odpovídal i celkový nárůst členské základny a počtu jednotlivých říší. Od konání pětadvacáté výroční slavnosti (1884) se k roku 1909 počet členů více než ztrojnásobil a nadále vzrůstal (tab. 3). Pořádání všeschlaraffských srazů, tzv. koncilů i výročních slavností pražské matky se proto stávalo stále náročnějším podnikem na organizaci a ve světle neutuchajících národnostních sporů možnou záminkou k útoku ze strany české většiny v Praze. Pražská Všemáti vlivem vnějších politických událostí proto nebyla v této době schopna plnit funkci pořadatele větších schlaraffských akcí. Ačkoliv se jednalo o apolitickou a veskrze přátelskou společnost, nikdy se v útrobách nového hradu Allmutterburgu nekonal žádný koncil.³⁵ Tyto pravidelné všeschlaraffské srazy, odehrávající se v pětiletých intervalech, většinou hostila města německy mluvících zemí a nejinak tomu bylo i po skončení první světové války, kdy se dva z koncilů konaly v sudetoněmeckém pohraničí a další v Salzburgu a Heidelbergu. V době prohlubujícího se českoněmeckého antagonismu a oboustranného nacionalismu přelomu 19. a 20. století Praha představovala příliš třaskavou půdu pro organizování hojně navštěvovaných setkání jazykově německého spolku a z obav před možnými násilnostmi pražská říše na pořádání větších akcí raději rezignovala. Plnit roli centra allschlaraffského hnutí se jí nemohlo v důsledku vnějších událostí zcela dařit, v symbolické rovině ale bezesporu jako ochránitelka schlaraffských hodnot a principů obstála.

35 Poslední a jediný koncil, který hostila říše Praga, se konal v roce 1883.

Tabulka č. 1 Profesní struktura členů spolku Schlaraffia Praga v roce 1898**

POVOLÁNÍ	POČET	PROCENTA
hudebník, zpěvák, herec	22	27,5
malíř, sochař, architekt	5	6,25
nakladatel, spisovatel	2	2,5
obchodník	12	15
úředník, účetní, finanční komisař	10	12,5
právník, prokurista	6	7,5
továrník	4	5
bankéř	4	5
profesor – VŠ učitel	2	2,5
voják – plukovník, důstojník	2	2,5
lékař (Impfdirektor)	2	2,5
strojní inženýr	2	2,5
soukromník (Privatier)	1	1,25
ostatní*	6	7,5
CELKEM	80	100

* Drechslermeister, Hotelbesitzer, Hofoptiker, Baumeister, Chemiker, Schwimm-und Badeanstaltbesitze

** zdroj Stammrolle der Schlaraffenreiche des Erdballes 1598, Verlag Schlaraffia Prag [1897], Druck Karl Bellmann

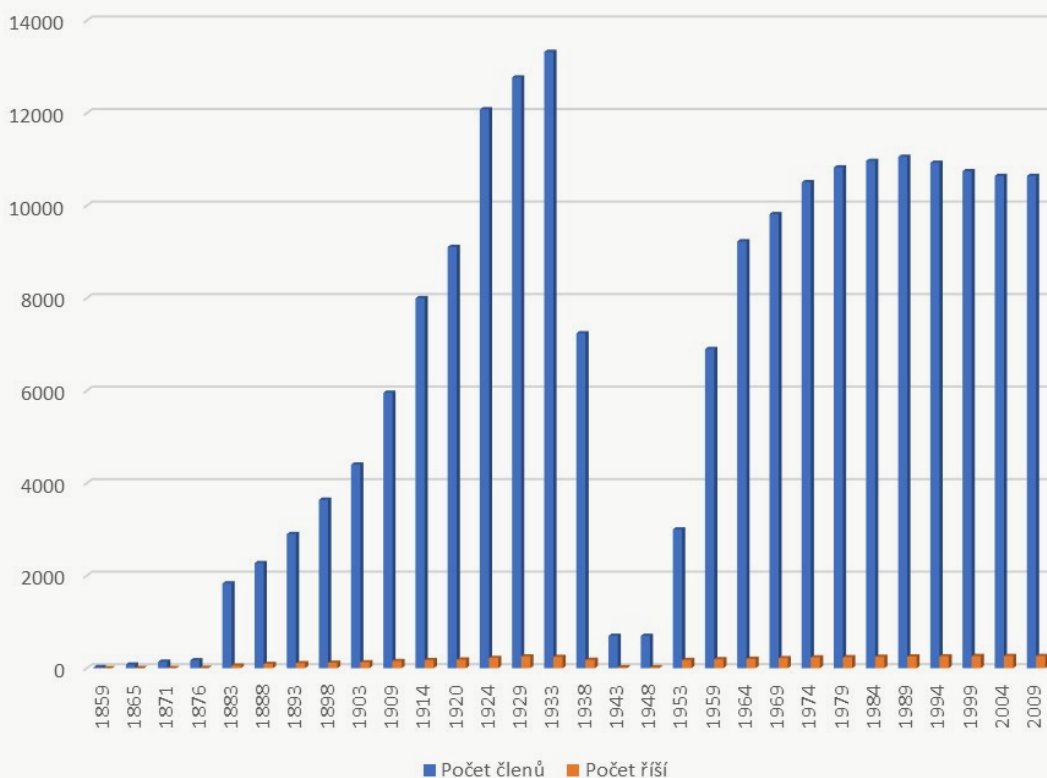
Tabulka č. 2 Chronologie hradů pražské Všemáti*

1859	Restaurace U Freundů	Freund's Restauration	roh Vodičkovy ulice a V Jámě
1859–1862	Restaurace U Hopfenstocků	Zum Hopfenstock	Vodičková 674/II (dnes Navrátilova 674/II)
1863	Německé kasino	Deutsches Casino	
1867	Kopmanka, restaurace Novoměstského divadla	Koppmania, Neustädter Theater Restaurant	Templová 649; Divadlo před Koňskou branou
1869	Kopmanka, restaurace Novoměstského divadla	Koppmania, Neustädter Theater Restaurant	Templová 649; Divadlo před Koňskou branou
1871	Kopmanka	Koppmania	
1872	Kopmanka, restaurace Novoměstského divadla	Koppmania, Neustädter Theater Restaurant	Templová 649; Divadlo před Koňskou branou
1874	Libalia	Libalia	Templová 649
1875	restaurace Novoměstského divadla	Neustädter Theater Restaurant	Divadlo před Koňskou branou
1876–1877	Libalia	Libalia	
1877–1897	Německý dům/kasino	Deutsches Haus/Casino	Na Příkopě 859/22
1897–1939	hrad Všemáti	Allmutterburg	Štěpánská 623/II

* zdroj Rt. Netzwurm, Burgen und weitere Orte der Allmutter Praga, dostupné online [6. 8. 2021] <https://schlaraffia-praga.de/praga/11-burgen-und-weitere-orte-der-allmutter-praga>

Tabulka č. 3 Graf růstu členské základny v letech 1859–2009*

Růst členstva a říší

* zdroj www.schlaraffia.org

Shrnutí

Historická mikrostudie nabízí prostřednictvím popisu osudů domu na Novém Městě pražském ve Štěpánské ulici vhled do fungování apolitického pražského německojazyčného spolku Schlaraffia. Dnes téměř pozapomenutý spolek byl kdysi samozřejmou součástí spolkového života multikulturního města 19. a první třetiny 20. století, kde se prolínaly různé národnosti a etnické skupiny. Schlaraffia byla založena v roce 1859 v Praze a vzešla z prostředí místních německy hovořících divadelních umělců, kteří se rádi věnovali tvůrčí umělecké zábavě, recesi a parodii. Společnost věrná ideálům humoru, přátelství a umění si zakládala na své apolitičnosti, odmítala jakoukoliv ideologii a ve svých stanovách dokonce přímo svým členům zakazovala bavit se o profánních tématech, jakými byla politika, finance nebo náboženství.

V době vrcholících národnostních sporů mezi Čechy a Němci v Praze na přelomu 19. a 20. století se již etablovaná a do mnoha míst celého světa rozšířená společnost pražských schlaraffů rozhodla postavit vlastní reprezentativní sídlo ve Štěpánské ulici čp. 623/II, tzv. Allmutterburg (hrad pražské Všemáti). Vcelku nenápadný dům byl výjimečný tím, že se jednalo o sídlo nejen pražské, ale současně i celosvětové organizace schlaraffského hnutí.

Prostřednictvím analýzy historických pramenů z českých a německých archivů, dostupné literatury a periodik studie rekonstruuje podobu pražského sídla coby centra všeschlaraffského hnutí. Věnuje se projektu, výstavbě i výjimečné vnitřní výzdobě domu, na níž se podíleli členové Schlaraffie, ve své době uznávaní umělci a výtvarníci. Popisuje poškození novostavby při prosincových nepokojích 1897 českou lůzou a na příkladu konání výročních slavností přibližuje spletitou situaci německojazyčného spolku v tehdy „české“ Praze.

Dům byl postaven v roce 1897 podle plánů architekta Františka Buldry a jako sídlo spolku fungoval až do převzetí moci nacisty v roce 1939. Po jeho oficiálním rozpuštění sloužila budova Schlaraffie jako sídlo paramilitárnímu nacistickému oddílu SA Standarte 52 Prag. Pravděpodobně během pražského květnového povstání došlo k poškození exteriéru i interiéru budovy, což dokládá soubor negativů, uložený ve sbírce Muzea hlavního města Prahy. Dům byl v roce 1945 konfiskován a převeden pod národní správu, která jej svěřila nejprve do užívání Svazu osvobozených politických vězňů a později okresnímu sekretariátu KSČ. Již tehdy se uvažovalo o adaptaci vnitřních prostor na divadelní sál, ale národní výbor plánované změny zamítl z důvodu údajné nedostačené kapacity budovy. Během následujícího období dům chátral, až se stal součástí sousedního hotelu Alcron, který prostřednictvím investora, podniku Interhotel Praha, provedl jen nutné zabezpečovací práce. Z důvodu havarijního stavu budovy bylo po roce 1989 rozhodnuto o demolici objektu a stavba byla částečně při poslední přestavbě hotelu Alcron v devadesátých letech 20. století stavebně začleněna do nově rekonstruovaného hotelu. Existenci spolku v místě dnes připomíná pamětní deska a symbolický relikt původních historických vstup-

ních dveří ve fasádě hotelu. O tuto připomínku se zasadili zástupci německé Schlaraffie, kteří v roce 1990 vstoupili v jednání s pražským památkovým ústavem.

Osudy pražského sídla německé Schlaraffie, coby duchovního centra schlaraffského hnutí byly na přelomu 19. a 20. století poznamenány prohlubujícím se česko-německým antagonismem, který v Praze vrcholil v době prosincových nepokojů 1897 a nevyhnul se ani svobodomyslnému apolitickému spolku schlaraffů. Společenskopolitická situace znemožňovala v sídelním místě schlaraffského hnutí konat jakékoliv větší akce a pražská centrála na ně rezignovala. Nicméně její výsadní postavení bylo i nadále ostatními říšemi přijímáno a ctěno, v symbolické rovině jako ochránitelka schlaraffských hodnot a principů, spočívajících na vzájemném porozumění, obstála.

Summary

This historical micro-study offers an insight into the workings of the apolitical, Prague-based, German-language Schlaraffia society by describing the fate of a house on Štěpánská Street in Prague's New Town. The society, which is almost forgotten today, was once an integral part of the social life of this multicultural city in the 19th century and first third of the 20th century, when different nationalities and ethnic groups intermingled. Founded in 1859 in Prague, Schlaraffia emerged from the community of German-speaking theatrical artists, who enjoyed creative artistic entertainment, whimsy and parody. True to the ideals of humour, friendship and art, the society prided itself on being apolitical, rejecting any ideology and in its statutes even directly forbidding its members to discuss profane topics such as politics, finance and religion.

At the height of the national unrest between Czechs and Germans in Prague in the late 19th and early 20th centuries, the already established society of Prague Schlaraffs, which had spread to many cities around the world, decided to build its own resplendent headquarters at 623/II Štěpánská Street, the Allmutterburg (the castle of the Prague All-mother). This rather unassuming building was exceptional for being not only the headquarters of the Prague, but also of the worldwide organisation of the Schlaraffia movement.

By analysing historical sources from Czech and German archives, available literature and periodicals, the study reconstructs the appearance of the Prague headquarters as the centre of the All-Schlaraffia movement. It examines the design, construction and exceptional interior decoration of the house, which Schlaraffia members, renowned artists and designers in their time, contributed to. It describes how the new building was damaged during the December 1897 riots by the Czech mob and uses the example of the annual festivities to explain the complicated situation that a German-language society found itself in in the then "Czech" Prague.

The house was built in 1897 according to plans by the architect František Buldra and functioned as the society's headquarters until the Nazis seized power in 1939. After

the society was officially dissolved, the Schlaraffia building served as the headquarters of the Nazi paramilitary unit, SA Standarte 52 Prag. The building's exterior and interior were probably damaged during the Prague uprising in May 1945 as shown by a set of negatives in the Prague City Museum's collection. The house was confiscated in 1945 and transferred to the national administration, which first handed it over to the Union of Liberated Political Prisoners and later to the district secretariat of the Communist Party of Czechoslovakia. At that time, adapting the interior into a theatre hall was considered, but the National Committee rejected the planned changes because the building was allegedly not big enough. During the following period, the building fell into disrepair until it became part of the next-door Alcron Hotel, which, through the investor – the Interhotel Praha, carried out only the necessary safety work. Due to the dilapidated state of the building, it was decided after 1989 to demolish it and during the last reconstruction of the Alcron Hotel in the 1990s it was partly incorporated into the newly renovated hotel. The existence of the society on the site is now commemorated by a memorial plaque and a symbolic relic of the original, historical entrance door in the hotel's façade. This commemoration was made possible by representatives of the German Schlaraffia, who began negotiations with the Prague Heritage Institute in 1990.

The fate of the Prague headquarters of the German Schlaraffia as the spiritual home of the Schlaraffia movement was marked in the late 19th and early 20th centuries by deepening Czech-German antagonism, which culminated in Prague at the time of the riots in December 1897 and did not escape even the free-thinking, apolitical Schlaraffia society. The sociopolitical situation prevented any major events from being held in the seat of the Schlaraffia movement and the Prague headquarters became resigned to this fact. Nevertheless, its privileged position continued to be accepted and revered by the other Reichs, and on a symbolic level it stood as a protector of Schlaraffian values and principles, based on mutual understanding.

Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny a sbírky

Archiv hlavního města Prahy (AHMP), f. 61 Všeobecné sčítání lidu, Spisy, stav k 29. 12. 1900, dostupné z: <https://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=4ad466c861ba-43c38af912fb5de77924>

Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1, čp. 623/II, Úřední korespondence Stavebního referátu MHMP národnímu správci domu čp. 623/II, ve Štěpánské ul. č. 38, 17. 4. 1948, čj. III 9832/48.

Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1, čp. 623/II, čj. 158425, Magistrát královského hlavního města Prahy dne 18. 1. 1899.

Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1, čp. 623/II, čj. 71750, Magistrát královského hlavního města Prahy dne 12. 5. 1897.

Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1, čp. 623/II, čj. 97205, Magistrát královského hlavního města Prahy dne 11. 7. 1896.

Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1, čp. 623/II, čj. 114002, Magistrát královského hlavního města Prahy dne 21. 7. 1897.

Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1, čp. 623/II, čj. 97 205, Magistrát královského hlavního města Prahy dne 11. 7. 1896.

Archiv stavebního úřadu pro Prahu 1, čp. 623/II, Úřední korespondence Stavebního referátu III. MHMP, 19. 3. 1941, čj. Z1.III.-5336/1941.

Geheimer Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz (GStA), Bestand Schlaraffia (Dep.), I. HA Rep. 227, Nr. 30, Nr. 48, Nr. 68, Nr. 227, Nr. 517, Nr. 743, Nr. 773, Nr. 1059.

GStA, Abbildung der Schlaraffenburg der Allmutter Praga (1929–1930), Fond Schlaraffia (Dep.), I. HA Rep. 277, Nr. 1059 (pohlednice).

GStA, I. HA Rep. 227, Nr. 30, Materialsammlung zur Geschichte Schlaraffias, Bd. 1, Sendbote der Allmutter, 8. 12. 1897.

GStA, I. HA Rep. 227, Nr. 743, Sendbote Schlaraffen des Erdballs hört!, Reichenbergia am 2. Christmonds 1597.

GStA, I. HA Rep. 227, Nr. 743, Sendbote Schlaraffen hört!, Berolina, im Leznmond 1598 [březen 1898].

GStA, I. HA Rep. 227, Nr. 743, Sendbote Vielliebe Tochter-, Enkel-, und Urenkel-Reyche! Liebwerthe Colonien!, am 8. des Christmonds 1597 [8. prosince 1897].

GStA, I. HA Rep. 227, Nr. 743, Zerstörung der Burg der Allmutter Praga, Dezember 1897.

GStA, I. HA Rep. 227, Nr. Nr. 517/32, Sendbote (Berolina), im Lenzmond a. U. 40 [březen 1899].

GStA, Nr. 773, Vorbereitungen zum VII. Concil Vindobona... 49/50, Sendbote des Reyches Pilsenia, 20. 2. a. U. 50 [20. 2. 1909].

GStA, Satzungen der Schlaraffia, § 5, n. d. [kolem 1900], Bestand Schlaraffia (Dep.) I. HA Rep. 227, Nr. 68.

GStA, Satzungen des Verbandes „Allschlaraffia“, 25. 12. 1895, Bestand Schlaraffia (Dep.) I. HA Rep. 227, Nr. 48, §1 Der Zweck des Verbandes ist die Pflege von Kunst und Humor, sowie die weitere Verbreitung von Schöpfungen der schönen Künste und der Beletristik.

GStA, Schlaraffen hört!, 25. des Erntemonds a. U. 45 [25. 8. 1904], I. HA Rep. 227, Nr. 30.

GStA, Streichung des Reychs Saazia [Saaz] aus der allschlaraffischen Matrikel, 15. Januar 1898, I. HA Rep. 227, Nr. 517/31.

GStA, Sturm an der Burgschenke im Windmond 1897, sign. Murillo 1597 (31. 12. 1897). Schlaraffia (Dep.), I. HA Rep. 227, Nr. 31, Materialsammlung zur Geschichte Schlaraffias.

GStA, XXX. Stiftungsfest der Allmutter, I. HA Rep. 227, Nr. 30/89.

Muzeum hlavního města Prahy (MMP), sbírka negativů, inv. č. HNN 024.631–634, HNX 001. 277, historická sbírka H154. 761, HD 002.444.

Národní archiv (NA), fond 873/2 Presidium místodržitelství 1891–1900, karton 2556.

Národní památkový ústav (NPÚ), územní odborné pracoviště v Praze, Oddělení dokumentačních fondů a knihovny, Stavebně historický popis objektu čp. 623/II ve Štěpánské ulici, 21. 2. 1997, ing. arch. Tins, sign. N 26, př. č. 5749/a.

NPÚ, územní odborné pracoviště v Praze, Oddělení dokumentačních fondů a knihovny, dům čp. 623/II ve Štěpánské ulici, Dopis ing. Ivana Bařky Helmutu Fliegelovi, 25. 5. 1990, sign. N 26, př. č. 5749.

NPÚ, územní odborné pracoviště v Praze, Oddělení dokumentačních fondů a knihovny, Štěpánská čp. 623/II, sign. Z 14; sign R 8; sign. N 26; sign. Z 79.

NPÚ, územní odborné pracoviště v Praze, Oddělení dokumentačních fondů a knihovny, dům čp. 623/II ve Štěpánské ulici, Stručné stavebně historické hodnocení dvorního traktu, stav. E. Stach, prosinec 1975, sign. N 26, př. č. 5749/a.

Praga-Film, scénář Rt. Sketsch (Josef Freund), produkce Rt. Tumult (Josef Stein), 1935, archiv autorky. Siehe „Der Praga Film. Schlaraffen hört, Ihr werdet einen Film ... sehen“. Veröffentlicht von der Schlaraffia Hannovera (online: www.schlaraffia-hannovera.de/downloads/begleittext-rt-jur-ass...) (Im Weiteren: Schlaraffia Hannovera – Praga Film). <https://www.schlaraffia-hannovera.de/miscellanea/praga-film/index.html>

Tištěné prameny

Allschlaraffische Stammrolle a. U. 69/70, Verlag Carl Ziegenhirt, Leipzig 1928, VI.

Allschlaraffische Stammrolle a. U. 77/78 [1936/37], 1.

Allschlaraffische Stammrolle der Landesverbände Schlaraffia Austria, Schlaraffia Deutschland, Schlaraffia Helvetica, Schlaraffia Lateinamerika, Schlaraffia Nordamerika a. U. 130/134, Bern 1989.

Das Ceremoniale Allschlaraffias's, 1888.

DRASAL DER GLOCKENTHURM 1898, Chronica Allschlaraffiae, Teil I., Praga 1598, Reichsbuchdruckerei des Ritter Bimson (1898).

DRASAL DER GLOCKENTHURM 1898, Chronica Allschlaraffiae, Teil I., Praga 1598 (1898).

Chronik des Verbandes Allschlaraffia, III. Band a. U. 101–125, Bern, a. U. 125 [1984].

NATURALIST VOM AMBTSBLATT, Chronica Allschlaraffiae, II. Teil (1597–a. U. 50), I. Band, Praga a. U. 55 [1914].

Memento Pragae! Oder: Unbequemer undt vorlauter Führer durch das Prager Reich, n. d.

Schlaraffen-Spiegel und Ceremoniale, Verlag der Schlaraffia, [1903], 3, §6, dostupné online [19. 3. 2024] <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:109-1-15474168>.

Schlaraffen-Spiegel, n. d. (pravděpodobně 1888 nebo 1893), knihovna MMP, sign. 9148.

Stammrolle der Schlaraffenreiche des Erdballes 1597, Verlag Schlaraffia Prag [1897], Druck Karl Bellmann.

Literatura

FOŘT, Josef (ed.) 1891: Hlavní katalog. Všeobecná zemská výstava 1891 v Praze k oslavě jubilea první průmyslové výstavy 1791 v Praze. Praha.

KALAŠOVÁ, Renáta 2022: Schlaraffia Praga. Německý recesistický spolek ve sbírkách Muzea hlavního města Prahy. In: Tomáš Dvořák – Pavla Státníková (eds.), *Historica Pragensia* 9, Praha, 21–55.

KALAŠOVÁ, Renáta 2023: Výrazové prostředky schlaraffské hry na příkladu blahopřejné adresy pražské Allschlaraffie Schlaraffii lipské od Jiřího Jilovského. In: Tomáš Dvořák – Pavla Státníková (eds.), *Historica Pragensia* 10, Praha, 175–188.

KRSEK, Martin 2015: Smutný konec krále šašků aneb Oberschlaraffa Devast. In: Ústecký sborník historický 2015/1–2, Ústí nad Labem, 57–68.

LEDVINKA, Václav – PEŠEK, Jiří 2000: Praha. Praha.

LEŠER, Václav 1891: Adressář královského hlavního města Prahy a sousedních obcí Bubenče, Holešovic-Bubenče, Karlína, Smíchova, Kr. Vinohradů a Žižkova. Praha.

LUDVOVÁ, Jitka (ed.) 2006: Hudební divadlo v českých zemích. Osobnosti 19. století. Praha. Dostupné online [20. 3. 2024] https://encyklopedie.idu.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=1257:vry-parcival-de&catid=14&lang=cs&Itemid=300

Ottův slovník naučný 1906, 24. díl. Praha.

RUTH, František – KÖRBER, Pavel 1904: Kronika královské Prahy a obcí sousedních. Praha.

SMRČEK, David 2017: Prosincové nepokoje 1897 v Praze, bakalářská práce uložena v Ústavu českých dějin FF UK, Praha.

SOUKUPOVÁ, Blanka 2000: Česká společnost před sto lety, Identita, Stereotyp, Mýtus. Praha.

Periodika

Bohemia:

Das Schlaraffen-Fest. Von Prag nach Wien verlegt., Bohemia, 13. 3. 1909, 6.

Restaurant Töpfer, Schlaraffia, Stefansgasse 36, Bohemia, 29. 11. 1897, 10 (inzerce).

Zu vermieten, Bohemia, ranní vydání č. 258, 19. 9. 1902, 15.

Deutscher polytechnischer Verein in Böhmen, Bohemia, 9. 6. 1910, 7.

Ruhestörungen in Prag, Bohemia, 2. 12. 1897, 2.

Der Schlaraffia Zeyttungen (DSZ):

Beilage Schlaraffia Zeyttungen, Nr. 239, 12. 4. a. U. 40 [1899].

Das 70. Stiftungsfest der Allmutter, Der Schlaraffia Zeyttungen, Nr. 629, 2. 1. a. U. 71 (1930).

Die Feier des Stiftungsfestes in der Allmutterburg, Der Schlaraffia Zeyttungen, Nr. 505, 15. 12. a. U. 60 [1919], 6673.

Der Schlaraffia Zeyttungen, Nr. 197.

Der Thron der hohen Allmutter in der Jubeljahrgung 49/50, Der Schlaraffia Zeyttungen, Nr. 362., 30. 4. a. U. 50 [1909], 3439.

Der Schlaraffia Zeyttungen, Nr. 288, 13. 10. 1903 a 16. 10. a. U. 44 [1903].

Erloschene Reyche. Schlaraffen hört!, Der Schlaraffia Zeyttungen, Nr. 321, 1. 3. a. U. 47 [1906], 2782.

Schlaraffen hört! Beilage, Der Schlaraffia Zeyttungen, Nr. 206, 16. 11. 1896, 13.

Zur 2500. Sippung der Allmutter. Erzählungen von H. Devast dem Großen, Der Schlaraffia Zeyttungen, Nr. 609, 1. 3. a. U. 69 [1928], 1030.

Národní listy:

Němci a výstaviště v Královské Oboře, Národní listy, 28. 2. 1909, 3.

O propůjčování výstavních místností v Královské Oboře, Národní listy, 24. 3. 1909, 2.

„Schlaraffia“, zemský výbor a česká Praha, Národní listy, 5. 3. 1909, 3.

Továrna na mlýnské kameny, Národní listy, 15. 3. 1863, 6.

Změny držebností, Národní listy, 29. 4. 1896, 4.

Změny ve firmách, Národní listy, 15. 11. 1890, 3.

Politik:

Demolierung, Politik, 30. 8. 1896, 6.

Venkov

On-line zdroje

www.schlaraffia.org

Was ist Schlaraffia®? In: webové stránky spolku Verband Allschlaraffia [cit. 26. 02. 2024].

Dostupné z: <https://www.schlaraffia.org/ueber-schlaraffia/#was>

Zákon č. 40/1886 ř. z. (stavební řád), dostupné online [26.3.2024]: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=358&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>